

Naujienu Antroji Dalis

NR. 849

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXIII METAI

Dienų skeveldros

I.

M. V (aidyla) "Sandaroje" rašo "Kokiose aplinkybėse buvo paskelbtas Vasario 16 aktas?" Tarp kita ko, jis pastebi:

"Du aušrininkai: dr. Jonas Basanavičius ir Mečislovas Dovoina — Silvestravičius praleisdavo ilgias valandas Vilniaus universiteto knygyne, tyrinėdami senus dokumentus. Ten nubėgdavau ir aš pagelbėti jiems ką nors suieškoti ar sudėti knygas. Jie abu irgi badavo.

Kai sykį mano tėvai atsinešė iš toliau bulvių ir motina jas išvirė, paėmęs pusę tuzino jų nuėšiau jas ir padaviau tiems aušrininkams. Abudu be galo apsidžiaugė ir tas neluptas bulves suvalgė daug skaniau, negu mes suvalgomė dabar iškeptą steiką.

Ne geriau sekėsi ir kitiems lietuviams veikėjams, kurie yra padėję savo parašus po Nepriklausomybės deklaracija: Antanui Smetonai, Mykolui Biržiškai, Petruui Klimui, Jokūbui Šernui ir kitiems. Jie žiemos metu gyveno neapkurentuose kambariuose ir kentė badą".

Iš tikro, mes tiek anų Vyrų drąsa ir pasiryžimu laimėję ir naudojėsi arčiau nežinome to meto. O laikas bėga užnešdamas viską dulkiem. Mes jau nebežinome ir tokios smulkmenos:

— Kas yra nutikę namą Didžiojo gatvė, kur Nepriklausomybė paskelbta?!

Turistai iš Vakarų, rodos, turėtų iš anksto numatyti ką be norį matyti Vilniuje. Dar tik vienetai išbuvę Vilniuje savaitę ar daugiau tematė... Vilnių, ir tai pro buso drumzliną langą.

II.

Londono lenkų spauda vis pasididžiudama berašo, kad Pilsudskio kapas amžinai baltomis rožėmis padengtas. Kas iš turistų šitai patikrins? Kas susidomės dr. Basanavičiaus kapu? O gal ir jis viena kita gėle prisimenamas? Kas, į tas pačias Rasų kapines užsukęs, paėjęs į naująsias kapines, kur ir buvo kapai kovose už Vilnių žuvusiųjų? Sako, panaikinama senosios Vilniaus kapinės, išskyrus Rasų. Jau neveikia protestantų kapinės, I Pasaulinio karo meto vokiečių, šv. Stepono kapinės ir t. t. Kas "informavo", pats, nepasiinformavo. Šv. Stepono kapinės jau panaikintos prieš... 100 metų. Nebūkime perstropūs!

Iš viso miestas amžių būvyje augo kapines prastumdamas į šalį. Juk šv. Jurgio bažnyčia yra ant kapinių statyta. Tokios

Bernardinų kapinės įsteigta 1810 m., bet jau lenkų okupacijos metu galvota jas uždaryti.

Kas kita, kad nėra lėšų pvz., šv. Petro ir Povilo kapinių priežiūrai. Jau iš seno galvojama jas panaikinti. Tada iš senųjų Vilniaus veikėjų, be kita ko, nukentėtų ten paladoti kun. P. Kraujalis, dr. D. Alseika, žinomas spaustuvininkas J. Zavadzakis.

Žydų kapinės, tos senosios, anapus Neries, uždaryta 1831 metais. Tai senos 15 amž. kapinės. Bet juk kapinės ne muziejus!

Šiuo metu visų didžiosios Vilniaus kapinės yra šeškinės kalnuose.

III.

Chicagos lenkų dienraštis rašo apie vadinamųjų Vilniaus mylėtojų iškilmes. Jie švenčia savo sambūrio 15 metų sukaktį. Tegu švenčia. Mums įdomi ši smulkmena: — jų iškilmėse dalyvavo dr. J. Szygowski. Kas jis? Ogi tremties, tiksliau — egzilinės lenkų vyriausybės vienas iš veikėjų Londone. Lenkai eina senu Pilsudskio — Želigowski keliu, o kai kuriems iš mūsų dedas, kad jie jau būsią besigailį savo praeities kalčių.

Niekas nenori tolimesnių ginčų ir kivirčų su mūsų pietų kaimynų, bet vardan to ir būkime budrūs. Štai vienas vidurdienio snūduriavimo pavyzdys. Vilniaus krašto lietuviai ėmėsi iniciatyvos užprotestuoti Vatikane prieš tikrai lenkų akibroktą, būtent — prieš pašto ženklų seriją, kur, be kita ko, įdėta ir Aušrosros Vartai. Protestavo specialiu raštu kardinolui Cioconani ir Vliko pirm. V. Sidzikauskas. Lenkų spauda klykavo laimėjusi. Ir... "Europos Lietuvis" Nr. skiltyse pasirodė dr. Povilo Reklaičio lenkų pozicijas beginantis laiškas. Manding, gina kas neapginama. Užuoat rašęs apie "pirmines sakralines ir pertai virštautines pavaislo prasmes", pažvelgtų kas dedasi antroj kiemo pusėje...

IV.

"Draugo" skiltyse skaitome:

Sausio 31 d. Lodzės katedroje buvo iškilmingai palaidotas miręs vyskupos Kepacz. Laidotuvėse dalyvavo kardinolas Vyšinskis ir 45 Lenkijos vyskupai bei didelė minia tikinčiųjų. Mirusiojo darbus ir nuopelnus Lenkijos Bažnyčiai aukštai įvertino savo kalbose kardinolas Vyšinskis ir Krokuvos arkivyskupas Wojtyła.

Mirusis yra vilnietis, repatrijavęs kartu su arkvysk. Jalbrzy-

(Nukelta į 2 psl.)

Šiaurės Amerikos girių vaizdas sniego pūgos metu.

JONO GLEMŽOS, 80 M. SULAUKUS, PAGERBIMAS VOKIETIJOJE

Jonui Glemžai, Vokietijos lietuvių veikėjui, eilė metų išdirbusiam Vokietijos lietuvių bendruomenėje, septynerius metus buvus Vliko Vykd. Tarybos ir Eltos Draugijos Vokietijoje pirmininku, sausio 20 d. sukakus 80 metų amžiaus, sukaktį paminėjo Stuttgarte ir kitur įsikūrę jo bičiuliai bei buvę bendradarbiai. Ta proga Stuttgarto priemiestyje — Bad Cannstatt 'Zuckerbergo' sveitainėje įvyko iškilmingi pietūs.

Sukaktuvininką pasveikinti atvyko PLB Vokietijos Kr. Valdybos pirmininkas J. K. Valiūnas su keliais valdybos nariais, Glemžos bičiuliai: J. Norkaitis ir dr. P. Karvelis, M. Lietuvos Tarybos pirm. E. Simonaitis, kunigai A. Būnga, dr. Petrakis ir K. Senkus, iš Miucheno — J. Kairys ir Eltos D-jos atstovas V. Alseika, Stuttgarto bendruomenės apl. pirm. K. Šimanauskas, buvęs ilgametis pirm. A. Šukys ir kt. Pagerbimo pietuose kalbėjusių mintys buvo įrašytos į magnetofono juostas.

Pirmasis kalbėjęs Jonas Norkaitis pažymėjo, kad tenka džiaugtis matant J. Glemžą "jauną ir energingą" linkėję ir toliau darbuotis tėvynės naudai. Tas darbas, Norkaičio žodžiais, turėtų būti pavyzdžiu jaunajai kartai. Rengėjų vardu pokyliui vadovavęs inž. dr. M. Baublys (Ludwigsburg) perskaitė sveikinimo laiškus, telegramas ar paminėjo sveikintųjų pavardes. Sukaktuvininką nuoširdžiai laišku pasveikino Europos lietuvių vyskupas dr. P. Brazys, telegrama — Vliko vicepirmininkas J. Audėnas, ilgame laiške Glemžą sveikino ir saulėtų dienų linkėjo prof. Z. Ivinskis (Bonn), sveikino Liet. Soc.

Partijos Delegatūra, visa eilė asmenų iš įvairių Europos ir JAV miestų (iš Berlyno — E. Babionaitė, ilgametė Eltos bendradarbė), Tepaminėta tik dalis visų sveikintųjų. Pagal inž. dr. Baublį, sveikinimuose pastebėtas būdingas bruožas: visi J. Glemžai linkėjo "ir toliau darbuotis, bet nei vienas, rodos, nepalinkėjo sulaukti gražaus, ramaus vakaro gyvenime. "Tai lyg koks susitarimas" — pastebėjo Baublys.

Pirmieji žodžiu sveikinę sukaktuvininką J. Glemžą buvo vietos lietuvių kapelionas kun. K. Senkus (jis išskubėjo atlikti bažnytines pareigas). Senkus paminėjo, kad J. Glemža, esą, ruošiasi parašyti knygą, linkėjo dvasinės jaunystės. Antrasis sveikintojas Erdmūnas Simonaitis, pirmiausia pasidžiaugęs Glemžos judrumu. Jis prisimena Glemžą dar nuo 1926 m. Lietuvoje, tuo metu, kai veikė "Pienocentras", kai ir Klaipėdos krašte dygusios, pvz. Kintuose, pieninės. Vokiečių okupacijos metais, Kaune vykus įmonių vedėjų susirinkimui, Simonaičiui teko eiti vertėjo pareigas. Po poros dienų Simonaitis buvo suimtas, pateko Gestapo žinion ir netrukus buvo išvežtas į koncentracijos stovyklą Vokietijoje. Tik pokariniiais metais jam teko Glemžą sutikti Luebecke. Tuo metu Glemža buvo įstraukęs į bendruomenės darbą, vėliau įsijungė į tremties politinį barą (Vliko V. Taryba Reutlingene). Pagal Simonaitį, Glemža paremdavęs Maž. Lietuvos lietuvius.

Bendruomenės vardu sveikinęs jos Valdybos Vokietijoje pirm. J. K. Valiūnas (Schwetzingen) pastebėjo, negalįs pasigirti, buvęs Glemžos drau-

(Nukelta į 2 psl.)

JONO GLEMŽOS 80 METŲ...

(Atkelta iš 1-mo psl.)

gu. Lietuvoje Valiūnui buvus jaunu, jam vis dėlto apie Glemžą jau teko girdėti. "Linkiu, kad 100 metų sulaukęs atrodytumėt esąs 80 m. amž., kaip dabar atrodot esąs 60 m. amžiaus, nors tenka minėti 80 m. amžiaus sukaktį"... Bendruomenė, žinodama J. Glemžos pamėgimą keliauti, jam čia pat įteikė dovaną — portfelį.

Atcitišnikų sendraugiu vardu sveikino kun. A. Bunga (jis ir Bendruomenės Valdybos narys), kaip dovaną įteikė didelę žvakę. Ilgesniame žodyje Glemžą pasveikino Vasario 16 Gimnazijos, direktoriaus ir mokytojų, be to evangelikų ratelio ir evangelikų Tarybos senjoro kun. Kelerio vardu mokyl. Fricas Skėrys. Savo sveikinimą Skėrys baigė žodžiais, palinkėdamas išlikti "kaip gzuols drūts prie Nekaro kran-to". Sukaktuviniškai buvo įteikta dovana.

Iš Miuncheno į J. Glemžos pagerbimą atvykęs teisininkas J. Kairys (buvęs bendradarbis Vliko V. Taryboje 1957 — 1965 m.) priminė Lietuvoje ir kitur tremtyje, Sibire esančių tautiečių norą bei troškimą, kad "mes veiktume, dirbtume Lietuvos išlaisvinimui. Mes turime pateisinti jų viltį — pabrėžė Kairys. Pagal kalbėtoją, Glemžai čia niekas negali padaryti priekaištų, jis jau caro laikmečiu yra kovojęs dėl Lietuvos laisvės. Vokietijoje, po antrojo pasaulinio karo atsėdūręs, Glemžą įsijungė į lietuvių bendruomenę. Priminę bendradarbiavimą su Glemža" V. Taryboje — Reutlingeno mieste (ligi 1965 m. kai Taryba buvo panaikinta) Kairys nurodė į sukaktuviniško broožus: atsidadimą darbui, pareiškumą, sąžiningumą, kolegiališkumą. Esą, nors teko dirbti įvairių pažiūrų asmenims, tačiau visada tekdavo susitarti ir joks klausimas nebuvo sprendžiamas balsavimu. Nurodęs ir į p. Glemžienės vaidmenį, Kairys Glemžai palinkėjo sulaukti jo darbo vaisių. Eltos D-jos vardu sveikinęs V. Alseika stebėjosi Glemžos fiziniu pajėgumu, ta proga priminė kitus du ne lietuvių, bet vokiečių sukaktuviniškus, sausio m. sulaukusius 91 ir 90 m. amžiaus — b. kancelerį K. Adenauerį ir ekonomistą H. Schachtą. Dar sveikino, Stuttgarto bendruomenės apylinkės pirm. K. Šimnauškas ir prekybininkas L. Dirsė.

Paskutinis sveikino dr. P. Karvelis (Baden — Baden), šiais metais bebaigęs 69 metus. Ir jis, kaip buvęs bendradarbis Reutlingene, nurodė į trijų V. Tarybos vyrų ilgąmetį sutarimą — "visuomet surasdavome bendrą kalbą, nes juk buvo bendras visų mūsų reikalas".

Toliau dr. Karvelis perėjo į daugiau politinę pusę, pareiškėdamas, kad Vlikui išsikėlus į JAV, "Europa — našlauja".

Tuo tarpu čia dar esama daug lietuvių, kuriems tenka susilikti. Turima organizacijų, tačiau, pasak Karvelio, trūksta tokios organizacijos, kuri įgalintų Vokietijoje likusiems susitikti tarpusavy, pabendrauti, pasikalbėti įvairiais politiniais klausimais. Tokia organizacija turėtų patalkininkauti, mano Karvelis, ir kitiems lietuviškiems junginiams, ne tik Vokietijoje, bet ir kitur.

Čia pat dr. Karvelis pareiškė, J. Glemžai pasiuntęs Lietuvių Klubą Vokietijoje įstatų projektą ir vėliau nurodė, kad toks klubas steigiamas ir prašė susirinkusių įsirašyti to klubo nariais. Ten pat klubo Tėvūnui išrinktas dr. P. Karvelis (Baden-Baden), o seniūnais — sukaktuviniškas Jonas Glemža ir prek. L. Dirsė (abu iš Stuttgart). Vėliau teko paltirti, kad klubo įsteigimas siejamas su politiniais tikslais, ypač, kad Vokietijoje nepavykę sudaryti politinės atstovybės. Pirmasis klubo susirinkimas numatytas kovo m. 5 d., prieš Stuttgarto lietuviams

minint Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo sukaktį.

Savo padėkos žodyje J. Glemža išskėlė tokias mintis: ryšium su Lietuvos nepriklausomybės atnaujinimo 50 metų sukaktimi reikėtų parengti Lietuvos ūkinio, ekonominio gyvenimo plačią apžvalgą. Reikėtų specialistams pasi-rausti Vokietijos archyvuose, ypač Kiel miesto universiteto bibliotekoje, archyvuose, ypač ten, kur renkama iš Lietuvos gauta medžiaga. Antras klausimas, tai lietuviško jaunimo materialinis parėmimas, juo labiau, kad pav. Vokietijos Stud. Sąjunga visų studentų neapimanti. Tuo reikalu paprašius L. R. kryžiaus, studentams remti steigiamas fondas ir visų prašoma jis paremti. Atsiranda ir vokiečių (dr. Dahmen), kurie tai minčiai pritaria. (Beje, jau po poros dienų J. Glemža leidosi į ilgą kelionę į Kiel miestą, ten bibliotekose ieškoti medžiagos Lietuvos kooperacijos istorijai, archyvuose praleidęs kasdien po 11 valandų).

Visas pagerbimo pokylis praėjo sklandžioje nuotaikoje.

Dalyvis

DIENŲ SKEVELDROS

(Atkelta iš 1-mo puslapio)

kowskiu. Gal ką gali stebinti toks didelis Lenkijos vyskupų skaičius, net 45! Atsakymas rastina kard. Wyszynskio pasikalbėjime su spauda, kai ans lankėsi Romoj. Kardinolas kalbėjo, kad lenkai turį turėti daugiau vyskupų ir kardinolų, nes ateityje reikišią užpildyti "tuštumą, susidarancią pas kaimynus". Ar ir čia grynai "sakralinė" prasmė dr. P. Reklaiti?!

V.

Dar "senoji" karta prisimena, kaip Lenkijos rašytojai lankėsi Lietuvoje ir kilo skandalas, kai Karo Muziejaus gidas (G. Veleckas) neva žeidęs lenkus, primindamas jiems Suvalkų sutarties sulaužymą. Daug vandens nuo anų dienų nubėgo į mares, ir štai "Literatūros ir Meno" skiltyse skaitome:

"...o kaip toliau klostėsi to anekdotinio incidento kaltininko Velecko likimas?"

Ėgi, tas aršusis lietuviybės skiepytojas ir lenkų neapkenčėjas karo muziejaus salėse, vedė lenkaitę, ir — daugiau negu bet ko kito neapkęsdamas tarybinės santvarkos — pabėgo iš Lietuvos. Sako, jis glūdi kažkur toje pat Lenkijoje. Kas žino, gal..."

Na, kasgi kraujo trokšta? Kas primena lenkams pasigauti užsilikusį "fašistą"? Deja, Vytautas Sirijos Gira. Jis tai rašo įspūdžiuose iš Lenkijos. Kas jį verčia taip rašyti?!

Beje, Vytaute, Vytaute, kokia trapi žmonių atmintis? Pats berašęs, kad tas triukšmą sukėlęs lenkas rašytojas bus buvęs Novačynski, o tai buvo... Novačynski. Apie tą triukšmą Vytaute galite rasti Jono Aiscio apybraižose "Apie laiką ir žmones"...

Įspūdžiuose esama ir 2 įdo-

mių žinučių. Tekalba pats autorius:

"... neiškėsiu nepaminėjęs dviejų žmonių, kurių likimas susiklostė gana įdomiai.

Vienas jų — Zigmuntas Ugianskis, prieš karą — lenkų kultūros skleidėjas Lietuvoje, "lenkybės apaštalas", buvęs lenkų studentų korporacijos "Liauda" pirmininkas ir savaitraščio "Chata rodzina" redaktorius. Šiuo metu jis gyvena Varšuvoje, dirba kuklų darbą Mokslų akademijos administraciniame aparate, jo sveikata gerokai jau sušlubavusi. Taigi įsivaizduokit, nėra, tur būt, didesnį lietuvių kultūros entuziasto Varšuvoje, kaip jis. Kiekviena lietuviška knyga, kiekvienas laikraštis ar atvirukas — jam šventė ir pergyvenimas. Jis būtinai turi sutikti bet kurį tarybinį lietuvių ir išklausinėti jį apie savo buvusią tėvynę.

O Lietuvių bičiulių sekcijos pirmininkas Krokuvoje yra Bohdanas Paškevičius, prieš karą buvęs lenkų dienraščio, ėjusio Kaune "Dzien Polski" redaktorius...

VI.

Vysk. Steponavičius ištremtas į Žagarę. Paskutinėmis žiniomis, jis atsiskakė įšventinti į kunigus NKVD prisiųstus asmenis. Jis pamokslą pradėjęs šiais žodžiais: "Broliai Kristuje ir jūs, partijos deleguoti..."

J. Cicėnas

Mūsų Lietuva III

Trečias tomas apie šiaulių apskr. ir Suduvą (Suvalkiją) jau išėjo

Jau rankose Broniaus Kviklio trečiasis Lietuvos žemių aprašymas arba kaip knygose pasakyta krašto vietovių istoriniai, geografiniai, etnografiniai bruožai. Lietuvių Enciklopedijos (Juozo Kapočiaus) leidinys.

Knyga, kaip ir pirmieji du tomai, solidi, įspūdinga, kietais tvirtais viršais įrišta, aukso raidėmis išpaušta, turi 720 puslapių, labai gero popieriaus, švarus technikos darbas, aiški spauda, ir nesuskaitoma daugybė iliustracijų, kurios labai aiškiai išėjusios. Kaip pats autorius sako, juo tolyn, juo darbas eina geryn. Jei Bronius ištesės ir leidėjas išgalės panašiai gerai atlikti sekančius tomus apie žemaičių žemę ir Mažąją Lietuvą arba Prūsus, tai tikrai turėsime Lietuvos žemių, vietų, gamtos, miestų, miestelių, kaimų ir žmonių aprašymų originalią labai vertingą savotišką vieno žmogaus parašytą enciklopediją. Br. Kviklys anądien užtikrino, kad ketvirtąjį tomo — žemaitija darbas sklandžiai eina pirmyn, yra daugiau nei įpusėjęs ir autorius turi surinkęs apšiai geros medžiagos ir taip pat nesuskaitomus šimtus vaizdų vaizdelių.

Šiame III tome šiauliai yra tik tęsinys iš II tomo, bet ir šiame tome dar užima 112 puslapių, o daugiau kaip 600 puslapių (608 pusl.) atitenka autoriaus ypač mylimajai Suduvai — Suvalkijai.

Be kruopštaus ir plataus Marjampolės, Kauno (Suduvos dalies), šakių, Vilkaviškio, Seinų, Alytaus, Suvalkų ir Augustavo apskričių aprašymo, dėmesis kreiptinas į Suduvos plačią geografinę apžvalgą ir straipsnius: Apie senuosius suduvius (jotvingius) ir jų likimą; Suduva amžių būvyje, ir tomo pabaigoje apie vietoves į pietryčius nuo Augustavo apskrities, ir labai vertinga ilga studija apie lietuvišką palikimą į pietus ir į rytus nuo etnografinės Lietuvos ribų (apie senovės baltus Bronzos amžiuje, apie baltus XII amžiuje po slavų invazijos ir apie tokiams mums mažai bežinomas vietoves, kaip Baltvyžio giria, Baltstogė, Dragičynas, Lietuvos Akmuo (Kameniec Litewski) Lietuvos Brasta (Brest Litovsk), Pinskas, Slanymas, Derecinas, Zietela, Oginškio perkasas, Svisločius, Valkaviskas, Nesvyžius, Myrius ir Naugarduko apskritis.

Gale išsami bibliografija Suduvos sričiai, žemėlapių surašymas, bendradarbiai ir talkininkai ir patogus raidinis turinys.

J. Pr.

SKAITYK KASDIEN
NAUJIENAS
IR TENYK SEKTYB

Lietuviai tapgi peiza ir parodo

ir progos amuo blizai pe

NAUJIENAS

— NAUJIENOS. CHICAGO 8, ILL., — SATURDAY, FEBRUARY 25, 1967

KALBA — PRIEMONĖ IR INAŠAS

Visą laiką išseivijoj be atvangos kalama apie reikalą rasti "būdų ir priemonių" lietuvių bei nuo sunykimo gelbėti. Tačiau jau turimų, pačių svarbiųjų, būdų netaikome, jų net nepaisome. Nors visiems akivaizdu, kad pagrindinė mūsų savitumo apraška ir lauitybei išlaikyti priemonė yra parašytas ar pasakytas lietuviškas žodis, tačiau šitą kalbinį veiksnį gyvenime dažnai naudojame beveik tik elementoriaus mastu. Elgiamės lyg šio krašto vadovybė, kuri kovoje su komunizmu laikosi "no win" politikos. Skelbiame vienaip, o darome atvirkščiai.

Dar blogiau, kai kalbos nepaisymas net raštijoje, žodinėje kūryboje, mėgiama teisinti ir apginti. O ypač nuostabu, kai šitokio advokativimo stveriasi ne vadin. vidutiniškai ar nemokšos, bet mokslo laipsniais pažymėti apšviestūnai. Labai teisingai tokius mokslavirius aptarė Br. Raila. Jie dažnai "lietuviškuose dirvonuose aptyla, bet, reikalui išitikus, pasidaro labai gudrus ir viską gali įrodyti, kaip tik jiems atrodo geriau" (Dirva, 1966 m. Nr. 127).

Vargiai galėtume Ben. Babrauską lietuviškais reikalais laikyti nekalbiu. Tik, kai jis pasišovė J. Gliaudos raštų priekabius "blusinėjus" sudrausti ir losangeliško "liūto" garbę apginti, pasirodė esąs neįtikėtinai nerimtu. Tur būt, čia ir bus ta savotiška "gudrybė", nes kas patikės, kad B. Babrauskas nepaprastu, jog rašytojui kalbos mokėjimas yra būtinybė. Pr. m. spal. 29 d. Draugo priede B. B-kas J. Gliaudą šitai teisingai: "Mūsų kalba iš viso nėra iš tų lengvųjų: dažnas net tų, kurie liuanistiką studijuoja, duoda kilam patikrinti ir padailinti savo raštus. Taigi iš rašytojo, kuris gimė ir šešiolika pirmųjų metų praleido svetimam mieste... stilistinių plonybių ar kalbos tobulių reikalauti visai netikslu".

Ypač iš atrinktųjų knygų, mano nuomone, reikalaujama ir laukta visų galimų "plonybių"! Ko gali tikėtis iš šiaip eilinių raštų, jei premijuotuose veikaluose klestės žodyno skurdas ir stilistinė menkystė? Šitai nuolaidžiaujant, į ką bus panaši visa mūsų grožinė kūryba?

Kalbos klaidos ir stiliaus nesklaidumas anaipol nėra "plonybės"! Susidoroti su tokiomis ydomis privačiu ne tik rašytojui, bet ir šiaip paprastam šviesuoliui. Juk šitų pačių dalykų buvo reikalaujama aukštesnėse Lietuvos mokyklose. Visa bėda, kad, "kurdami" literatūrą, dabar visai užmiršome, kaip šnekėjo mūsų namiškiai, kas mūsų rašiniuose mokytojų būdavo raudonai pabraukiama ir dėl ko gaudavom lietuvių kalbos pataisas arba vasaros darbus.

Savoji kalba, kad ir "ne iš lengvųjų", bet, būdama gimtąja ir arčiau savų reikalų, negi gali būti lygiomis rikiuojama į svetimų kalbų eilę? Lengvumu ne-

gali pasigirti nei anglų kalba; o žiūrėkit, kaip padoriai jos pramoksta mūsų žmonės: datų mišikių jau ne tik šneka, bet ir mąsto angliškai ir pažodžiui į savo kalbą verčia. Ir pats J. Gliauda, "Delfino ženkle" šio krašto įstaigų tarnautojų pašnekesius ir "šokoladinės gražuolės" tipą taip ryškiai atvaizdavęs, negi būtų tik žodyno pagelba išsivertęs. Argi mūsų rašytojas ne tik lietuviškų reikalų temos, bet jau ir savoji kalba pasidarė sunkesnė už svetimąją? ! Ko tada gali tikėtis iš jaunųjų mūsų įpėdinių? Jei jos dabar nepaisysime, tai po 10-ties metų ji bus dar sunkesnė ir juo toliau, juo labiau sunkės.

Kad jau ir "liuanistiką studijuoją", kaip liudija B. B-kas, savo raštus duoda pataisyti, kas gi J. Gliaudai ir kitiems rašytojams kliudo taip susitvarkyti? Ar dėl to nukęstų "narciziškas" losangeliško ir kitų orumas?

Kaip jaučiasi tos vadin. "jury komisijos", kad jų išrinktose knygose knibžda gausybė rašybos ir stiliaus klaidų? Man rodos, kad tiems teisėjams (komisijai), susitarus su autorium, prieš veikalą paskelbiną pritikimų pirma ji ištaisyti. Argi rašas būtų toks užkietėjęs ir užsispyręs, kad mieliam atsisakytų tūkstantinės, negu savo klaidų? Niekas pagrindinai visko neišmano ar nepajėgia išmokti, tačiau, jei kalbą galima pagerinti, kodėl nepasinaudoti pagelba iš šalies?

Šis reikalas yra ne vien rašėjo, bet ir visuomenės rūpestis, o ypač tų, kurie nuolat šneka apie kultūrą ir jos ugdymą. Juk savo kalbos pakankamas lygis taikintinas ne tik "Meškiukui Rudnosiu" ar "Karalaitei Teisutei"!

Girdim, kad "Gimtoji Kalba" einanti su nuostoliu. Kaip jo išvengs, jei lietuviai šviesuoliai, nei rašto žmonės, nebesidomi savosios kalbos kultūra. Niekas jos dabar nebepaiso.

"Darbininko" pranešimu, pr. m. jaunimo suvažiavime "liuanistinio švietimo simpoziumas" sulaukęs tik 8 dalyvių. Pavyzdys čia iš vyresniųjų. Nuolat maitinant blogu kalbinio patiekalu, pradeda atbukti ir visuomenės jautrumas. Smulkesnius žvėrelius visuomet ima pagunda pamėgdžioti "liūtus".

Vis nusiskundžiama, kad Kultūros Fondo vadovybė per mažai parūpinanti "liuanistiniam švietimui" knygų. Ar ta "liuanistinė" raštija tik gramatikos vadovėliai ir šeštadienišems mokykloms pratybų sąsiuviniai, o suaugusiems jau jokios "liuanistikos" nebereikia, jie paliekami verstis vis blogėjančiu laikraštinio žargonu?!

Kam tada dar aimanuoti, kad iš jaunųjų kartos kiek daugiau atsiranda tik tapyba ir muzika susidomėjusių, o su grožinės raštijos veikalais retai kas ateina — net ir su paprasčiausiu straipsneliu retai kas tepasirodo. Svarbiausia priežastis čia bene bus per menkas kalbos mokėji-

mas, žodžių stoka. Patys jaunieji prisipažįsta, kad lietuviškai jiems sunku reikštis. Suprantama, nes šeštadien. mokyklų tiekiamas mokslo toli gražai nepakanka žmogui bręstant. Pfalesnio žodyno, padoresnio sakinio, lengvesnio stiliaus mūsų prieauglis galėtų įsigyti tik savojoj raštijoje. Tik ji, aišku, turėtų būti kur kas rūpestingiau paruošiama.

Zinoma, ir gera, graži kalba veikalo literatūrinio kūriniu dar nepadarys. Tačiau kalba, būdama dvasinės išraiškos priemonė, žodinėje kūryboje negali būti išskirta iš kitų reikalavimų, taikomų geram kūriniui. Žodis yra rašėjo ir priemonė ir medžiaga — jo arklas ir žemė: jei rašytojas nepaiso kalbinės kultūros, jis skurdina vienintelį būdą, kuriuo jis gali sužvilgti.

Dabar pas mus labiau žiūrima išviršinio knygos pavidalo, jos dydžio ir viršelio piešinio, negu kūrinio kalbos.

J. Gliaudos "Agoniją" dažnas skaitytojas sakėsi per naktį ryte prarijęs. Daugumas, gal būt, taip godžiai skaitė tik dėl to, kad buvo labai smalsu, kaip rašytojas pasielgs su prezidentu A. Smetona: ar knygos pabaigoje ji "pakars", kaip tą piršlio iškamšą, vestuvėmis pasibaigus, ar išteisins. Visą naktį vargęs ir "pakaruoklio" neradęs, ne vienas net nusivylė.

Ta knyga dar slidžiau rytusi, jei jos kalba būtų žmoniškesnė ir stilius sklandesnis. O ką bekalbėti apie jaunimą, kuris, kaip minėjau, iš šitokios skaitybos galėtų geriau kalbos pramokti.

J. Gliaudos "Agonija" nei kiek nebūtų nustojusi literatūrinio svorio, jei būtų buvusi pavadinata lietuviškai "Merdėjimu". O išverčiant į kitas kalbas, jau ir "agonija" tiktų. Tūlam kita-taučiui gali atrodyti, kad šitokiai būsenai išreikšti savąja kalba mes neturime atitinkamo žodžio, o jei ir turime, tai, matyt, nebelaikome geru ir pakankamai išraiškiu. Mano išmone, "merdėjimas" kur kas iškalbingesnė sąvoka, negu gerokai nuvalkiota tarptautinė "agonija".

Kol grožinė raštija yra žodžio menas, labai svarbu, koks

tas žodis ir kaip naudojamas. Iš savo knygų išstumdami lietuvišką žodį, savaime jį gujame ne tik iš viešumos, bet ir iš kasdieninės žmonių vartosenos. Vertinant šiuo požiūriu, J. Gliaudos "Agonija" atvaizdavo ne tik Lietuvos valstybės priešmirtines dienas ir valandas, bet ir mūsų kalbos jei jau ne merdėjimą, tai rimtą ir pavojingą negalavimą.

Kas iš tos visos "liuanistikos" ar "baltistikos", kad baigiame užmiršti gyvąją kalbą, jei jos mokėjimas nesaisto nei mūsų rašytojo nei redaktoriaus nei šiaip laikraštiniuko ar paskaitininko nei visuomenės veikėjo ir net mokytojo? Ar rašant ir šnekant daryta kalba, imahoma jaunimui perduoti lietuviškos esmės?

Kasdieninė patirtis rodo, kaip greit ir neatgrasomai užsikrečiama svetimais žodžiais ir posakiais, visai nepaisant, net užsimerkiant, kad turime savųjų, lietuviškų atitinkamų. Kas nors kur nors nugirstą svetimybę pavartojo — žiūrėk, kaip sakoma, dar šmilga neperdegė, jau capt lapt ir pasisavinta. Ir jokiu būdu paskui jau nenuginsi, neatpratinsi, rodos, kad kitaip niekad ir nemokėta pasakyti — lyg metų metais šitai būtų visi įpratę. Čia aiškėja, kokią neapsakomą žalą skaitytojui, ypač jaunam, daro nerūpestingi laikraštiniukai ir išdidūs rašytojai.

Nuolat pabrėžiant, koks paveldus ginklas yra rašytinis žodis, kartu šią tiesą reikia skelbti ne tik skaitytojui. Lazda turi du galus ir abudu lygiai skaudūs!

Štai dar vieno tų "gudriųjų vyrų", anot B. Railos, protavimas svetimybėms kalboje įteisingi. J. Tininis, "Lietuvių Dienose" aptardamas J. Gliaudos "Agoniją", rašo, kad girdi, svetimų žodžių vartojimas Gliaudos stiliui "priduoda tam tikro blizgesio" (? !). J. Tininis labai pigų tepalą surado išseivijos rašytojų stiliui "nublizginti". Dabartinėse mūsų knygose (su mažomis išimtimis) svetimybė gausu, o stiliaus spindėjimu tik

(Nukelta į 6 psl.)

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO INSULACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stoko lentų ir namams medžiagų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — TEL.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

Jau išėjo iš spaudos ir galima gauti knygu rinkoje

AMERIKOS LIETUVIU POLITIKA

Dr. Kazio Šidlausko knyga apie Amerikos lietuvių pastangas daryti įtakos krašto politikai. 102 psl. Kaina \$1.50.

Knygos bus išsiųstos, jei \$1.50 čekis arba Money Order bus pasiųstas tokiu adresu:

NAUJIENOS,

1739 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608

mūsų žingsniai

LEIDŽIA: SANTARA - ŠVIESA ♦ REDAGUOJA REDAKCINIS KOLEKTYVAS CHICAGOJ

Medžiagą siūsti: Marijai Paškevičienei, 3308 West 62 Place, Chicago, Illinois 60629. Telef. HE 4-8836

10 METAI

1967

NR. 14 (222)

KULTŪROS KONGRESO BELAUKIANT

Praeitų metų Pasaulio jaunimo kongresas buvo, be abejo, vienas svarbiausių įvykių pasaulinių dešimtmečių mūsų išeivijos istorijoje ir dėl "Lokio" pastatymo, ir dėl rezoliucijų, kurios tame Kongrese buvo priimtos. Tiesa, tas rezoliucijas kai kurie rytinio pakraščio "jaunimo atstovai", labai populiarių mūsų tarpe panikos skelbėjų paskatinti, bandė subagatelizuoti. Tačiau tų rezoliucijų niekas negalės iš istorijos išbraukti.

Ateinantį rudenį, Padėkos dienos savaitgalį, Čikagoje kviečiamas Amerikos ir Kanados lietuvių kultūros kongresas. Nors tai jau trečiasis iš eilės toks kongresas, tačiau jis turėtų būti taip pat istorinis, kaip ir Jaunimo kongresas. Visų pirma, jis turėtų būti istorinis savo pagrindinė idėja, kurią PLB Kultūros Taryba, jai pavesta paruošti to kongreso programą, išreiškė šiais žodžiais: Lietuvių išeivija Amerikoje šimtmečio atžvalgoje. Mat, šiais metais sukanka 100 m. nuo masinės lietuvių emigracijos į Ameriką pradžios. Jau Jaunimo kongreso metu esu atkreipęs dėmesį į šios sukakties reikšmę.

Mūsų išeivijos kultūros gyvenimo blaivus ir kritiškas įvertinimas turėtų būti vienas pagrindinių Kultūros kongreso uždavinių. Literatūra, menas, muzika, teatras, lituanistinė kūryba ir lituanistinis švietimas turėtų būti pasverti visu rimtumu. Prieš porą metų santariečių — sviesiečių buvo paleistas šūkis prieš mitus. Tas šūkis rado atgarsio ir ateitininkuose. Nemaža mitų yra ir mūsų kultūriname gyvenime. Kultūros kongresas turėtų nebijoti tokių mitų kritiško pakedenimo. Nes tai yra beveik vienintelis kelias į naują kūrybą ir į naujus laimėjimus. O be tokios kūrybos mums grėsia visiškas išsekimas ir... mirtis.

Antra, Kultūros kongresas turėtų pasirodyti su geriausiais mūsų kūrybos laimėjimais. Spauldoje buvo ne be pagrindo mesta priekaištų ir Jaunimo kongresui dėl jo gal per didelio akcentavimo politinės problematikos, ir ypač praeito rudens Religijam kongresui Vašingtone, kuris kultūros kūrybos barą gana silpnai atstovavo. Reikėtų, kad Kultūros kongresas tikrai būtų iškili mūsų kūrybinio pajėgumo manifestacija.

Geras dailiojo žodžio vakaras, gera meno paroda, geras teatrinis dalykas turėtų apvainikuoti visą Kultūros kongreso iškilnę. Girdėtis, kad yra galimybių Kultūros kongreso metu pastatyti Balio Sruogos "Kazimierą Sapiegą". Jei tai pavyktų įgyvendinti, tai būtų tikrai milžiniškas laimėjimas, juoba, kad šiais metais sukanka 70 m. nuo šio žymaus dramaturgo ir poeto gimimo.

Pagaliau trečia, visą Kultūros kongreso rengimo ir pravedimo eigą turėtų lydėti tikrai kultūringa dvasia. Platus žvilgsnis, tolerancija ir gili pagalba kūrėjui ir kultūros darbininkui yra tokios kultūringos dvasios pagrindas. Jeigu kartais tokios dvasios mes nemokame parodyti mūsų politiniuose ėjimuose, tai būtų tiesiog contradictio in adjecto, jeigu tokios dvasios mums trūktų Kultūros kongresą ruošiant.

V. Trumpa

VACLOVAS BIRŽIŠKA

(1884. XII. 2 – 1956. I. 3)

ir

BALYS SRUOGA

(1896. II. 2 – 1947. X. 16)

Gyvename laikotarpį, kuriame aiškiai vyksta mūsų visuomenėje kartų pasikeitimas. Senieji veikėjai vienas po kito pasitraukia iš scenos — į amžinybę, jaunimas užima jų vietas. Pamažėlė, audringų įvykių sūkurį grimsta į užuomaršą įvykiai, faktai, žmonės. Kas senajai kartai tebėra *dabartis*, tas naujajai jau yra istorija, seniesiems ažuoninkai dar jaučiami, kaip gyvi, jauniems mirusieji jau yra pavirtę žvelgiančia iš knygų *nuotrauka*... Ir mūsų garbingieji Nepriklausomosios Lietuvos kūrėjai ir veikėjai pradeda būti pamiršiami, vis rečiau prisimenami.

Vaclovo Biržiškos mirties sukaktis pradžioje buvo minima kone kas mėnesį, paskui kasmet — dabar jo dešimties metų sukaktis pernai vos tebuvo paminėta laikraščių skiltyse. Balio Sruogos 10 metų mirties minėjimas Čikagoje buvo labai iškilmingas ir sutraukė gausius tautiečius — šiais metais 20-toji sukaktis vargu besutelktų nedidelį būrį senelių.

Tie du vardai — Vaclovo Biržiškos ir Balio Sruogos — neatsitiktinai čia iškelti ir sugretinti. Nuo Biržiškos mirties pernai, sausio 3 d., suėjo 10 metų. Baliui Sruogai pernai vasario mėnesio 2 d. būtų suėję 70 metų amžiaus. Bet ne tos atsitiktinos datos juos sieja kartu, o gili draugystė, kuri truko jų tarpe per visą Nepriklausomosios Lietuvos gyvenimą.

Nuo 1919 metų jiedu glaudžiai bendradarbiavo Vilniu-

siradę bolševikų rankose, Sruoga būtų bematant likviduotas, ne tik ištremtas į Arktikos sritį, kaip tai paaikškėjo iš rastų 1941 m. sąrašų, bolševikams iš Lietuvos pasitraukus, Vaclovas tuos dokumentus skubiai sudegino!

Taip, gyvenimas buvo glaudžiai suartinęs tuos du vyrus. Niekas šiandien jų taip gyvai mums neprimins, kaip jų pačių žodžiai išlikę jų laiškuose, iš kurių geriausiai juos pažinti, nors jie ir kalba kasdieniškomis temomis.

Baliui Sruogai mirus, Vaclovas Biržiška čia pat, spalį 21 d. rašė:

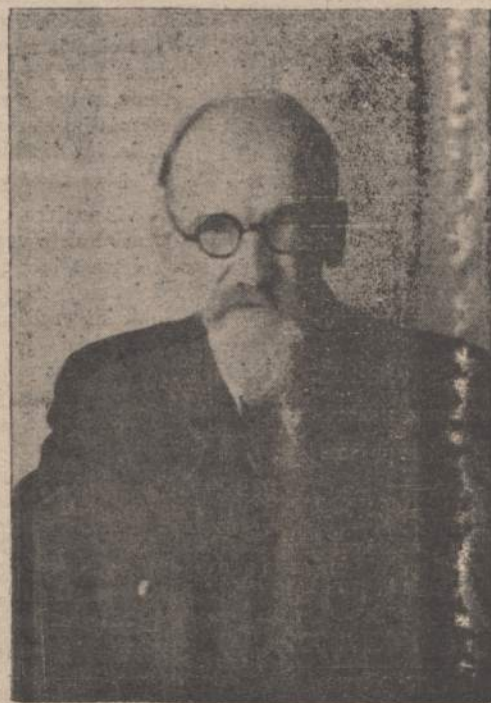
"... aš nustojau geriausio prieteliaus, su kuriuo mano gyvenimas surišo jau nuo 1919 metų ir gal kuriam vienam dėka aš pats dabar gyvas esu, nes man 1925 m. mirtinai susirgus, jis daugiausiai mane ir gelbėjo, dienas ir naktis sėdėdamas prie manęs ir pavaduodamas mano vargšę Olą, ieškodamas po įvairias žydų lindynes ledo... pagaliau nugalėdamas mane pats į ligoninę... paliko jis ir... palikimą — savo raštus, dėl kurių Jis liks nemirtingas mūsų literatūroje ir tautoje. Jau joks širdies smūgis nesugebės Jo iš ten išrauti..."

O 1925 m. vasarą Balys Sruoga rašė apie Vaclovą Biržišką:

"... Dabar aš jau kelios dienas pas Vaclovą nakvoju — ramiau visiems išeina. Vaclovas taisosi. Iš viso buvo trys

je, vėllau Kaune, ne tik kultūros bare, bet ir slaptame ir pavojingame politikos lauke. Vaclovas Biržiška buvo Balio Sruogos talento žadintojas, pasiūlęs jam ne vieną temą istorinėms dramoms, o Sruogos kūryba rasdavo gyvą atgarsį iš esmės poetinėje Vaclovo Biržiškos sieloje. Vaclovas Biržiška dažnai sakydavo, kad Balys Sruoga išgelbėjo jam gyvybę, slaugydamas jį sunkioje ligoje. Iš kitos pusės — Vaclovas tikrai išgelbėjo Balio gyvybę.

1940 m. jis surado užsienio reikalų ministerijoje tokius dokumentus, kurie, jei būtų at-

PROF. VACLOVAS BIRŽIŠKA

PROF. BALYS SRUOGA

smūgiai — kaskartą mažesni. Vakar buvo rūpestinga diena. 4 valandą rytą ėmė baisiausiai galvą skaudėti. Keletą valandų skaudėjo. Tai buvo trečioji ataka... Bet pavyko jį iš užmigdyti. Pabudo vakare apie 5 val. Galva nurimo, nuo 7 iki 8½ vėl miegojo. Paskui iki 12 val. jautėsi labai gerai. Visai valdo rankas ir kojas, pavojus jau praėjo, širdis sveiką. Kai seniau visą laiką nervais gyveno, o dabar įtempimas praėjo, tai jis atrodo toks išglebęs, o sujaudinti nervų jam neduodame. Publikos neprileidžiame, net Viktorui neduodame šnekėti. O kai aš padedu šnekėti taip flegmatikai, monotoniškai, tai jis neiškenčia iš nuobodumo ir užmiega. Šiaip svajoja tik, kad vieto palošus... jokio pavo-

jaus nebėra... kai publikos ir lankytojų neprileidžiame, kad nevalgintų, nes kai Vaclovas kalba — ir rankom ir kojom mostaguoja ir nervinasi — tai visokie gandai vaikšto po miestą. Šiandie jau kalbėjo (rytą) kad Vaclovas randas agonijoje, o tuo tarpu jaučiasi gerai."

Vėliau Balys Sruoga su Vaclovo broliu matematiku Viktoru, kurio liūdną galą 1964. I. 27 mes, čekiečiai, dar gerai atsimename, slaugė trijų Biržiškų motiną, kai ši 1938 m. gulėjo mirties patale Vieknioose.

Visi trys profesorai Biržiškos pergyveno daug už save jaunesnį Sruogą — šiandie visi jie jau ilsisi amžinybėje.

Palaiškime jų gyvą vaizdą senos kartos vietą užimančiame jaunime! K. D.

Naujas "Metmenų" numeris

Gal sąmoningas vengimas savyje klasifikuoti reguliariai išeinančiu žurnalu ir suteikia "Metmenims" dar daugiau įdomumo. Kiekvienas numeris yra laukiamas, dažnai nekantariai ar su žingeidumu. Turbut, dar niekad "Metmenys" ir nepavyklė savo skaitytojų. Ir š. m. pradžioje išėjęs 12-tas "Metmenų" numeris tęsia toliau savo tradiciją. Turinys įvairus ir įdomus. Jurgis Blekaitis patiekia pluoštą savo naujų eilėraščių: Pirmoji diena, Miesto vaikas, Pamoka, Prasmė, Koncerto pertraukoj, Stebuklas ir švento Jono duona. 1965 m. Santaros — šviesos suvažiavime dr. Algirdo J. Greimo skaitytos paskaitos "Mitai ir ideologijos" išrašas. Algirdo Landsbergio "Barzda", kurią kovo mėn. išvysime Čikagos scenoje. Rimvydo Šilbajorio "Gogolis ir tikrovė", paskaita, skaityta angliškai 1966 m. Tarptautinės Modernių Kalbų ir Literatūros Federacijos suvažiavime Strasburge, Prancūzijoje. Jurgio Janavičiaus "Iš J. B-čio užrašų". Vytauto Ka-

volio "Neaiškūs žmogus ir istorijos dviprasmybė". E. Želvio prisiminimai apie Balį Sruogą "Į Lietuvą žiemojančią einu". Pasikalbėjimas su Jonu Liutkum apie pilietinių teisių sąjudį Pietuose — nepraleistinas straipsnis. M. Rimšos įspūdžiai iš laukymosi tėvynėje — "Po dvidešimt metų". Pr. Stankėnas — "Lietuva dabartinės Lietuvos poezijoje". V. Rastenis — "Sudėtinis Lietuvos portretas". "Kultūrinio rūpesčiuose". V. Doniela nagrinėja "Girniaus žmogų be Dievo"; Vytautas A. Jonynas — Liūnės Sutesos "Bevardę šašlį". — "Kasdienybės heroika"; Liūtas Mockūnas — "Agonija dūmuose"; Titas Guobis — Lietuvoje išėjusius poezijos metraščius — "Dvi pradalgės pakeliui į šienapiūtę".

Mokslu horizontuose randame Donato šato pasikalbėjimą su Romualdu Viskanta. Mykolas Drunga, Dalia Bulgarskaitė, Kęstutis Paulius Žygas, A. Saulaitis, S. J., Vytautas Doniela pareiškia savo nuomonę "Jaunoji karta ir visuomenė 1966 m." Ir Leono Sabaliūno diseklacijos santrauka.

Žmonių prieauglis bus šeši bilijonai

Žmonijai šioje žemėje pasiekti vieno bilijono skaičių

Eva Kubbos, Jurgio Grabošo, Birutės Bulotaitės ir Žibunto Mikšio dailės darbai puošia šį numerį.

"Metmenys" gaunami paspaudos platintojus arba kreipiantis į administratorių — Ramojų Vaitį, 4726 Russet Ave. Apt. R. — 109, Skokie, Ill. 60776. Atskiro numerio kaina \$1.50. Keturių numerių prenumerata — \$5.00.

truko nuo pat "Adomo" laikų iki praeito šimtmečio vidurio. Antrojo bilijono pasiekti betruko apie 75-80 metų, trečio bilijono buvo pasiekta 1960 metais per vos 30-35 metus. Jei tokia pačia proporcija toliau daugės, tai ketvirtas bilijonas bus baigtas apie 1975 metus, penktasis apie 1985 metus ir šeštasis bilijonas šio šimtmečio pabaigoje.

MADRIDAS. — Afrikoje buvo rastas pirmas istorijoje baltais plaukais, ružava oda gorila. Jis laikomas Ispanijos zoologijos sode. Jo akys esančios mėlynos.

GERA NAUJIENA

ALSS Literatūros Fondas savo leidinių kainas sumažino:

St. Kairio LIETUVA BUDO ir TAU, LIETUVA —	
dabar po	\$2.00
K. Bielinio DIENOJANT ir PENKTIEJI METAI —	
dabar po	\$2.00
TERORO ir VERGLIOS IMPERJA SOVIETŲ RUSIJA po	75 ct.

Kreiptis į vietos lietuviškų knygų platintojus.

8 PAGRINDAI, KODĖL PODAROGIFTS, INC. PRITRAUKIA TŪKSTANČIUS MŪSŲ KLIENTŲ,

KURIE SIUNČIA

DOVANAS Į USSR

1. Jiems nereikia gaišti laiko, superkant ir nešant siuntinius į persiuntimo įstaigas.
2. Jie neturi spėlioti dydžių ar spalvų.
3. Jie sutaupo visus muitus, įpakavimo ir persiuntimo mokesčius.
4. Jie pasirenka ypatingą dovaną: automobilį, motociklą, televizijos priimtuvą, radijo aparatą, šaldytuvą arba
5. Jie įsigyja PREKIŲ PIRKIMO ORDERĮ, su kuriuo jų giminės jiems patinkamas prekes gali įsigyti Vniešpo-syltorg'o

DOLERIŲ KRAUTUVĖSE

6. Jų giminės gali įsigyti maisto produktų, audeklų, drabužių ir avalynės tinkančius jų skonui ir pritaikintus.
7. Jie taupo laiką, nes tuo atveju nėra gabenimo per Atlantą.
8. Jie sutaupo pinigų, nes DOLERIŲ KRAUTUVĖSE prekės yra labai žemomis kainomis.

APLANKYKITE MŪSŲ PARODINĘ SALĘ NEW YORKE

Siųskite savo užsakymus ar klausimus į

PODAROGIFTS, Inc.

(VIENINTELIS DOVANŲ ATSTOVAS JAV-se)

220 Park Avenue South (kampas 18-tos g-vės)

New York, N. Y. 10003

Tel.: 212 - 228-9547

arba į prie jo prisijungusias firmas:

GLOBE PARCEL SERVICE, INC.

716 Walnut Street, Philadelphia, Pa. 19106

arba į bet kurį jų skyrių

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.

1530 Bedford Ave., Brooklyn, N. Y. 11216

arba į bet kurį jų skyrių

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

45 West 45 St., New York, N. Y. 10036

arba į bet kurį jų skyrių

KALBA — PRIEMONĖ IR ĮNAŠAS

(Atkelta iš 3-čio psl.)

labai retas galėtų pasigirti. Visi kitaip šį dalyką aiškina Vyduinas. Vienoje savo paskaitoje liet. studentams 1937 m. spalio 27 d., jis šitaip šnekėjo: „Svetimų žodžių vartojimas paprastuose (ne mokslo) veikaluose yra sąmonės šviesėjimo stabdymas ir pateiktas į vergovę“.

Jei nori šunį mušti, randi ir kuo. Taip ir šiuo atveju: blogybei apginti ir iškrypimui pateisinti „argumentų“ susigraibyti nesunku, ypač kai to užsigeidžia į sofistika linkę vyrai.

Svetimybėms liet. raštijoje įteisinti dabar iškišami ir tokie „gudruolių“ teiginiai: kalba nuolat kintanti, ji vis skleidžiasi. Tad niekas negalės gerai jos mokėti. Ir antra, svetimieji skoliniai kalbą esą tik turtina.

Bė paliovos dabar gaudžia vieptisinis riksmas, kad „viskas kinta“ ir keičiama. Tik niekas neužsimena, kad kaita vyksta ir į blogąją pusę! Jei mūsų kalba nelietuviškėja, vis „turtėdama“ svetimybėmis, neteisinga sakyti, kad ji kinta pažangos linkme. Kaip tik tada ji skursta, nes iš apyvartos išstumiamas daug savųjų žodžių, o naujųjų kėryba visai sustoja.

Taipgi nerimtas ir kitas teiginys, kad kalbai išmokti trukdą jos menamas nepastovumas (kitimas). Jei tai būtų tiesa, jei iš tikro po kojom nebūtų jokio tvirto pagrindo, tada visai nieko negalėtumėm išmokti, nes niekuomet nežinia, kaip dar bus ateityje. Mūsų apšvieta ir visokia žinija neatina iš ateities, iš jos nieko nesužinome ir nesimokom. Negalim taip pat guostis, kad tai, kas ateityje dar tik atsirastų, jau turėtų tiktį ir dabar, nelyginant vaikų drabužėliai, kurių apačių ir rankovių galus mamos gerokai palenkia, paliekant vietos augimui. Tokios neva būsimos kalbinės raidos (evoliucijos) sąskaiton jau dabar, nieko nelaukus, reikia esą užmerkti akis prieš daugybės svetimybų išsikerojimą.

Kad ir kaip kalba pasikeistų, vis tiek bus aišku, kurie žodžiai svetimi ir iš kokių tautų pasisavinti. Ir tie skoliniai savosios kalbos niekad neatstovaus. Paskola niekad nepalaikoma savastimi ar savo užgyventu turto; juo labiau ji nereiškia „praturtėjimo“. Daugiau būsi prisiskolinęs — greičiau bankrutuos! Tautos, kurios savosna kalbosna prisileido per daug svetimybių, neteko išskirtinio kalbinio savitumo, jų kalba pavirto žargonu.

Jei knyga būtų laikoma tik laikinio pasiskaitymo dalyku, tada, žinoma, gal ir pakaktų, kad ji šiuo tarpu prilaiko mūsų dėmesį, mielai skaitoma ar net „avangardiška“. O tatai reiškia, kad ji patenkina šių dienų skonio, mados, svarbiuosius tarpautinius ar gyvenamo krašto žmonių dvasinius poreikius ir pomėgius.

Tačiau pastaruoju laiku, apsi- gaubiant antkapių šešėliais, jau

6 — NAUJENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, FEBRUARY 25, 1967

ne vieną girdim šnekant iš savo pačių pomirtinių paminklų apėdės. Jie garsina kultūrinio palikimo reikalą, o pateisina šnekamosios ir rašomosios kalbos išsigimimą. Man rodos, vadinamame „žmonijos kultūros lobyne“ labai svarbus ir niekuo nepakeičiamas įnašas yra išsaugojimas savo senos ir grynos kalbos dar ir ateities kartoms. Jei mūsų ainiai nebemokės tėvų kalbos, nebegalės toliau kurti nei savitos lietuvių kultūros, kiek ji apreiškia raštijoje.

Kad tauta būtų vadin. „tautų šeimos“ savarankiu, pajėgiu nariu, ji privalo turėti savo atskirą veidą, savo „aš“, o tą „ašybę“ aiškiausiai liūdija kalba.

Jei ką ketinam amžinti, tai jau geriau tikrą, gerą daiktą. Ko vertas toks pvz. literatūrinis „inašas“, jei daryta kalba ir su daugybe visokių trūkumų parašytas? Jis neteiks daug garbės ne tik pačiam rašėjui, bet dar per amžius aidės ir visai išeivijos visuomenei! Kad ir kaip rašytojas nepaisyty dabartinio skaitytojo, jis turėtų bent paisyti kultūrinio palikimo vertę ateičiai. Tautai gyvai išlikti neužtenka vien paminklų ir antkapių su svetimais užrašais — reikia ir gyvų žmonių! O tą gyvybę pirmiausia palaiko savoji kalba.

Čia būdami, esam pasidare ypač reiklūs praėities atžvilgiu. Kodėl pvz. Vytautas Didysis nesusiprato anuomet apgyvendinti lietuviais jo valdomas Rusijos sritis, ten įvedant ir paskelbiant oficialia lietuvių kalbą. Arba vėliau, nepriklausomybės laikmečiu, kodėl pvz. Rozalime nebuvo įsteigtas viešasis knygynas?...

Lygiu pagrindu galim paklausti, o kodėl ateitis mūsų atžvilgiu turės būti nuolaidesnė? Ar ji nesistebės, kad vos 20 pabėgėliškių metų tokios gausios liet. šviesuomenės tarpe jau pritrūko lietuviškai žmoniškai pašnekantių ir parašantių.

Tikintiesiems visokius „dispensus“ paprastai teikia vyskupai, o mūsų visuomenei tautinių pareigūnų lengvatas vieną po kitos dabar paskelbia gausūs mūsiškai bakalaurai, magistrai, Ph. daktarai ir šiaip išmaningi vyrai. Anksčiau manydavome, kad kas daugiau prisisėmęs mokslo žinijos, to būna didesnis sau ir kitiems reikalavimai. Dabar pasirodė besama atvirkščiai: juo daugiau apšvietos — tuo daugiau nuolaidžiavimo.

Neužilgo jau bus nelengva atspėti, kokiame mūsų asmens užkampyje ir kurioje achiliškos kulnės vietoje ta mūsų lietuviybė dar plazda...

M. Šnarienė

„NAUJENAS“ SKAITO VISŲ SROVIŲ ŽMONĖS: DARBININKAI, BIZNIERIAI, PROFESIONALAI, DVASININKAI, VALSTYBININKAI, MOKSLININKAI. JIE ŽINO, KAD „NAUJENOS“ PĀDUODA TEISINGIAUSIAS ŽINIAS IR GERIAUSIUS RASTUS

LATVIAI APIE DIAGNOZĖ

Kaip jau žinoma, Anatolijaus Kairio trijų veiksmų komediją „Diagnozė“ lietuvių bičiulis Janis Zarins išvertė į latvių kalbą. Komedija dabar plačiai vaidinama įvairiuose latvių teatruose. Jau buvo vaidinta Toronto, Mineapolyje, Des Moines, Chicagoje ir Milwaukee miestuose.

Čikagos premjera įvyko š. m. sausio 15 dieną, erdvioje Sv. Alfonso salėje, kur susirinko apie 600 teatro lankytojų, kas laikoma pasisekimu, turint galvoje, kad latvių Čikagoje tėra apie 5000. Premjera praėjo labai sėkmingai. Į premjerą sveičiais buvo pakviesti veikalo autorius A. Kairys, Čikagos Scenos Darbuotojų Sąjungos pirmininkė p. S. Adomaitienė ir eilė kitų asmenų.

Po premjeros, latvių namuose, įvyko vaisės ir susipažinimo arbatėlė, kur šiltai pasikeista sveikinimais ir linkėjimais. Iš lietuvių pusės vaisėse dalyvavo ponija Adomaitienė, rež. S. Pilka, akt. E. Radvila, akt. B. Briedienė ir autorius. Kalbose daugiausia pageidauta artimesnio kultūrinio bendradarbiavimo tarp mūsų tautų ir ryškesnio vienų - kitų pažinimo.

Paskutiniu kalbėjęs A. Kairys pritarė tokiai artimesnio kultūrinio bendradarbiavimo idėjai ir pageidavo, kad mūsų kalbininkai išverstų latvių rašytojo veikala ir jį inscenizuotų. Tai būtų konkreti veikla. Baigdamas jis nuosirdžiai padėkojo latvių draugams už malonų priėmimą ir parodytą bičiuliškumą.

Čikagos premjeros proga ir ankstyvesnių vaidinimų aplinkybe, įvairiuose latvių laikraščiuose plačiai ir palankiai rašoma apie „Diagnozė“ ir jos autorių. Čia spausdiname keletą ištraukų iš įvairių latvių laikraščių mūsų skaitytojams susipažinti, ką latviai rašo apie lietuvi.

Laikraštyje „Laiks“, gruodžio 7 d. laidojė, recenzentė Ingrida Viksna, straipsnyje

„Mūsų jaunimo problemos lietuvių pjesėje“, tarp kitko rašo:

Čikagos latviai Toronto teatro dienomis atvežė brolių tautos, lietuvių autoriaus Anatolijaus Kairio komediją „Diagnozė“, kur latvių žiūrovams kiekviena situacija ir konfliktų stimezgimas atrodė taip artima ir suprantama, nelyginant ji būtų parašyta latvių rašytojo plunksnos. Tas dar kartą įrodo, kad iš tikrųjų mes esame „brolių tautos“, ir lietuvių problemos, kaip tėvynėje, taip ir tremtyje — eina lygiagrečiai mūsų. Problemų bendrumas buvo užtikrintas kelias į žiūrovų širdis, nes dažnai buvo girdimas spontaniškas juokas ir aplodismentai.

Komedijoje yra daug tikslaus išgyvenimo, daug gerai skambančių dialogų, gyvų tipų galerija su aštraus humoro prieskoniu, duodančiu kiekvienam aktoriumi progos pilnai „išsivaidinti“ — bet pjesėje yra ir silpnų pusių.

Į komediją labai gerai įvesta tragiška tremties problema („mes mirštame“...), ypač pirmame veiksmo, kada išsivysto konfliktas jaunimo tarpe. Antrame veiksmo autorius labai vykusiai įpina komiškių elementų veiksmui užintriguoti, kur rimti dalykai pinasi su juokais, dažnai vien satyros pagalba miksiai palaiko lietuvių gyvenimo nesupratimus perdėtu išorės tautiškuumu.

Žiūrovas jau gerai sudominatas ir su interesu laukia kaip autorius išriš visus supintas problemas, bet čia pjesė visus apgauna: autorius visa sutvarko tokia lengva ranka ir taip neįtikėtinai švelniai, talkon pasikviesdamas „apsirikimo“ momentą, kad gale šimtaprocentinis „hapiend“ žiūrovui palieka burnoj malonų skonį.

Reikia pabrėžti dekoratoriaus Ojaro Jegeno sprendimą ir rež. A. Gaikio pastangas gerai apšviečiant bendrą keturių kampų sceną, sudarant keturių skirtingų patalpų iluziją. Jiems pasi-

SLA SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE

SLA — jau 80 metų tarnauja lietuvių visuomenei ir mokėjo daugiau kaip SEPTYNIUS MILJONUS dolerių savo apdrausimams.

SLA — didžiausia lietuvių fraternalinė organizacija — duoda gyvybės apdraudą ir ligos pašalpa, kuri yra pigi, nes SUSIVIENIJIMAS neieško pelno, o teikia patarnavimus savitarpinės pagalbos pagrindu.

SLA — jau turi daugiau, kaip tris su puse milijono dolerių kapitalą, tad jo apdrauda tikra ir saugi. Kiekvienas lietuvis čia gali gauti įvairių klasių reikalingiausias apdraudas nuo \$100.00 iki \$10,000.00.

SLA — jaunimui duoda gerą Taupomąją Apdraudą - Endowment Insurance, kad jaunuolis gautų pinigų aukštojo mokslo studijoms ir gyvenimo pradžiai.

SLA — duoda VAIKAMS ir jaunuoliams labai pigią TERM apdraudą: už \$1,000.00 apdraudus tik \$3.00 mokestio metams.

SLA — AKCIDENTALĖ APDRAUDA naudinga visokio amžiaus asmenims, rekomenduojama lietuviškų KLUBŲ ir draugijų nariams. Už \$1,000.00 akcidentalės apdraudus mokestis \$2.00 į metus.

SLA — kuopos yra daugumoje lietuvių kolonijų. Kreipkitės į kuopų veikėjus ir jie plačiau paaiškins apie SUSIVIENIJIMO darbus.

Gausit spausdintas informacijas, jeigu parašysit:

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA
307 WEST 30 STREET, NEW YORK, N. Y. 10001

sekė įtikinančiai išspręsti gana painias scenos problemas ir tuo įrodyti, kaip kartais pusvalandžiais bereikalingai vargstama prie dekoracijų pakeitinėjimo.

A. Gikis pjęsė režisavo ir kartu vaidino senos kartos mokytoją Naujokaitį, įtikinančiai sukūręs nusivylusį tautinio idealizmo tipą, kuriam gyvenimas sustojo vietoje, paliekant Lietuvą. Labai gerai scenoje kibirkščiaavo ir įsijautusiai vaidino Ruta Jostson Naujokaitienės rolėje, stengdamosi išlyginti konfliktą tarp tėvo ir dukters.

Torontiečiams buvo maloni staigmena Agita Huna-Strauniekis, kuri Birutės Naujokaitytės vaidmenyje įrodė, kad mūsų jaunoje kartoje auga stiprūs scenos talentai, kurie bus tikra garantija latvių teatrui tremtyje. Mara Antena su patyrusios jausmu atliko dr. Kaunaitės rolę. Geri juoko talentai pasirodė Laimoni Lapinas ir Uldi Ievanas, kurių pirmasis šykštuolio Budrio, o antrasis daug kalbančio ne vien daiktų, bet ir idealų pardavėjo Jankaus vaidmenyse užsipelnė pagyrimo.

(Vertė E. Radvila)

Emma Kalnina laikraštyje Latvija Amerika apie Anatolijaus Kairio Diagnozė Čikagos latvių bendruomenės ansamblio suvaidintą latvių "Teatro dienuose" Toronte, be kita ko rašo:

"Latvių teatro sąjungos su rengtose "Teatro dienuose" Toronte, Čikagos latvių bendruomenės teatro ansamblys suvaidino lietuvių rašyto Anatolijaus Kairio Diagnozė. Autorius yra vertinga apraška lietuvių literatūros plėtojose aplamai, o taip pat žinomas lietuvių spaudoje savo straipsniais.

Savo tautybės išlaikymas yra viena aktualiausių temų nuo to laiko, kada išblaškytos Europos tautos gyvena ir darbuojasi kituose žemynuose. Apie šią temą kalba laikraščiai, romanai ir teatro veikalai net labai daug. Rodos, ką Anatolijus Kairys dar galėtų šiuo klausimu pasakyti? Bet jis turi ką pasakyti. Tai yra būdas, kuriuo jis sprendžia temą. Rimtis balansuojasi tarsi ant įvairių peilių asmenų, krisdama dramatiškuose momentuose iki sarkazmo pakylančioje pajuokoje tarp dramos ir komedijos besikeičiančiose situacijose.

Pabaigoje — laimingas sprendimas, kaip vaikams dovana prie Kalėdų eglutės. Nėra čia vieta rezoliucijai, kiek visa kartu imant, yra autoriui pasisekę veikalo konstrukcijoje ir personажų veiksmu.

Tačiau vietoje yra apžvalga, kaip su duotąja medžiaga pasielgė režisierius ir vaidintojai.

Rodoma, kad veikalo pagrindinė mintį išreiškia paties autoriaus duotasis veikalo pavadinimas "Diagnozė". Visi veikalo veikėjai serga kažkokia dvasine liga, žinoma, jiems patiems nežinant. Sveika yra gydytoja, kuri dyvasia ir kūnu abiem kojom stovi ant žemės. Ji ir nenustato diagnozės, nes žino, kad santykiai ir įvykiai patys bus

diagnozės nustatymas, taip pat ir vaistai.

Diagnozė nėra lengvas veikalas. Sunkiausia yra režisieriui, nes santykiai tarp įvykių ir asmenų, rodos, yra sąmoningai su-raizgyti, kad juos klaidingai suprastų ir rimtai perprastų.

Lietuviai patriotai tėvai sukasi siaurame rate apie savo tautos praeitį ir senuosius karžygius. Dukrai visa tai yra legenda, ir ji nori būti sąmoninga pilietė žemėje, kurioje auga ir mokosi, kurioje nori gyventi pagal savo proto ir širdies suvoktus uždavinius. Tėvai jai atrodo riboti ir ji gėdosi jų savo jauno proto gėda. Mylėdama savo tėvus ir kerštingai jiems priešindamasi, Birutė eina išreikalavimo keliu: grąšina išėiti iš namų. Žiūrovas spėja ar mergaitė išeis ar ne. Priešingybė mergaitės ryžtui ir žaibiniam posūkiui yra tvirtasis tėvas, kuris savo mokytojo amžiuje niekad nei vieno taško rašytame sakinyje nėra pamiršęs. Toks yra Petras Naujokaitis, kurį vaidina pats režisierius Arturas Gaikis. Ir jis praveda autoriaus duotąjį dvilypį vaidinimą, kuris nėra lengvas: turi vaizduoti labai sergantį patriotą, turi įtikinti žiūrovą, kad jis yra silpnaprotis, nes tokiu jį laiko jo žmona Konstancija. Jis turi nešti sunkesnę ir gražesnę našlą — meilę savo dukrai. Rolės kai kurios vietos primena reportažą. Su tuo galima ir sutikti, jei pedantiškąjį mokytoją imame kaip pagrindą rolės apibrėžimo schemoje.

Senbernis Budrys yra scenos tipas, užtinkamas viename ar kitame veikale su jam būdingom savybėm. Bet A. Kairio senbernis turi karštai mylimą banko knygutę ir taip pat karštai plakančią širdį Konstancijai. Tai retas savybių suderinimas viename asmenyje. Labiausiai jis įtikinantis tose vietose, kur jis sutinka paaukoti savo tūkstančius, kad tik galėtų būti po vienu stogu su Konstancija, kad pažvelgtų kartas nuo karto į ją. Budrys verčia mus šiltai šypsotis. Toks pat lietuvis, toks latvis, toks estas... Viena ranka trina skaudančią nugarą, antra — net sekmadieniais kala seną tvorą... bet prie krūtinės jam guli banko knygutė. Kokia kiekvieno širdis, tesizino pats, arba teiško jos scenos veikalų ir romanų autoriai. (Vertė A. Bit.)

Dagmara Vallens

TURIME TIKĖTI SAVO DARBO GALIAI

Pasikalbėjimas su lietuvių rašytoju Anatolijum Kairiu.

Pernykščiais metais įvykusių pirmose šiaurės Amerikos Latvių "Teatro dienuose" Toronte dalyvavo ir Čikagos Latvių teatras, suvaidindamas lietuvių rašytojo Anatolijaus Kairio veikalą "Diagnozė" ir sulaukęs gerų įvertinimų. Ansamblis tės kelionės balandžio mėn. į Michiganą. Šio veikalo vaidinimu, jo autoriaus vardas pasidarė žinomas latvių visuomenėje, o su sekanciais vaidinimais jis pasirodys dar ži-

nomesnis, nes jo "Viščiukų ūkis" taip pat jau yra išverstas į latvių kalbą. Todėl mūsų laikraštis padarė pasikalbėjimą su Anatolijum Kairiu, kad sužinotų jo nusistatymą įvairiais klausimais.

Kalbant su mūsų kaimynais lietuviams visada apima keistas jausmas, mūsų praeitis tokia panaši, bendros pažiūros ir tos pačios problemos, kad tik dėl kalbos negalima jaustis kaip tos pačios tautos nariai. Todėl su lietuviams lengva susidraugauti. Taip vykau pas lietuvių rašytoją Anatolijų Kairį, turėdama tikslą jį formaliai apklausinti, bet po valandos skiriantis jis jau buvo "mobilizuotas" į latvių — lietuvių vienybės eiles ir gavau dovanų tris jo knygas. Kartu buvom ir karštai pasiginčiję apie mūsų dienų problemas.

Anatolijus Kairys atvykęs į J. A. V. 1947 m. Savo profesija jis pedagogas, Nepriklausomoje Lietuvoje buvęs vidurinės mokyklos direktorium. Tačiau ir tada jo širdis priklausiusi teatrui — rašęs vaidinimus vaikams ir jaunimui.

Be "Diagnozės", kurios dėliai jis pasidarė žinomas latviams, jis yra parašęs keletą kitų veikalų, iš kurių du premijuoti, bet dar neišleisti. Janis Zarins išvertė antrą jo veikalą į latvių kalbą "Viščiukų ūkis", kuris taip pat yra gavęs premiją. Be to, yra išleidęs dvi eilėraščių knygas ir dabar dirba prie ilgesnio prozos veikalo. Jau nuo studijų laikų savo raštais yra dalyvavęs lietuvių perijodinėje spaudoje. Du kartus pats buvęs redaktorius: 1946 m. žurnalo "Tremtinių mokykla" ir nuo 1947 — 1950 m. literatūrinio žurnalo "Naujoji Aušra". Yra ir lietuvių rašytojų draugijos valdybos kasininkas.

Į klausimą, ar taip pasitaikė,

kad jo veikalas Diagnozė išverstas latviškai, ar jis sąmoningai norėjęs vykdyti abiejų kaimyninių tautų kultūros mainus, A. Kairys nedrąsiai atsako, kad šį kartą paprastai, "pasitaikė", nes Zarinių Janis pirmiau veikalą išvertęs, o po to tik pranešęs. Tačiau jis esąs visiems dėkingas: ir už vertimą ir už vaidinimą, nes visuomet pripažinęs bendradarbiavimo būtinumą tarp latvių, lietuvių ir estų ir jam atrodo, kad kaip tik įsėivijoje tai turi didelės reikšmės.

Taip priinama prie klausimo apie jo pažiūras į teatrą apskritai. "Mano supratimu, teatras yra savos rūšies mokykla", sako A. Kairys. Suprantama, ten turi būti viskas, kas patraukia publikos dėmesį, tačiau pagrindinė turi būti problema, kurią sprendžiant, autorius nori ką nors tikro pasakyti. "Menai menui" mūsų sąlygose, kur kiekvienas tremtinys yra tam tikros rūšies karys apkasuose, A. Kairys nepripažįsta. "Todėl turiu draugų, bet taip pat ir priešų", jis prisipažįsta. Pvz. "Diagnozė" vieni vadina komedija, kiti tragedija. Esu girdėjęs, kad kai kurie latvių kritikai nemėgsta veikalo laimingos pabaigos, kuri atrodanti tarsi dirbtinai pridėta. Manau, kad visgi šiam veikalui pritinka laiminga pabaiga, galbūt todėl, kad pats esu nepataisomas optimistas... Jis aiškina ir priduria, kad liūdna pabaiga jam visai neišeitų, nors ir kažin kaip stengtųsi." Tačiau veikalo pagrindinė mintis labai rimta: apie senosios kartos rūpestį išauginti savo vaikus tikrais lietuviams. Argi dėl to turime šypsotis? "Ne, ne!" autorius karštai sušunka. "Tikrumoje yra priešingai. Mūsų kultūros išlaikymas mūsų vaikuose labai svarbus. Tikrai

(Tęsinys 8-me psl.)

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

Patį žinomiausia ir patikimiausia firma Amerikoje, turinti daugel metų patyrimo siunčiant

DOVANAS — SIUNTINIUS į USSR.

Gavėjas nieko nemoka. Tūkstančiai klientų patenkinti. Garantuotas skubus ir tikslus pristatymas. Visi siuntiniai apdrausti. Visuose mūsų skyriuose yra gausus aukštos rūšies prekių pasirinkimas prieinamom kainom.

Dėl informacijų ir nemokamų katalogų kreipkitės į visus mūsų skyrius.

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

• NEW YORK 3, N. Y. — 39 - 2nd Avenue	AL 4-5456
• NEW YORK, N. Y. 10011 — 108 West 14th St.	CH 3-3005
• BROOKLYN 11, N. Y. — 370 Union Avenue	EV 4-4952
• BROOKLYN 7, N. Y. — 600 Sutter Avenue	DI 5-6808
• BOSTON 18, Mass. — 271 Shawmut Avenue	LI 2-1767
• SOUTH BOSTON 27, Mass. — 327 West Broadway	AN 8-0068
• BUFFALO 6, N. Y. — 332 Fillmore Avenue	TL 6-2674
• CHICAGO 22, Ill. — 2222 W. Chicago Avenue	BR 8-6966
• CHICAGO 8, Ill. — 3212 So. Halsted Street	WA 5-2737
• CLEVELAND 13, Ohio — 904 Literary Road	TO 1-1068
• DETROIT, Mich. — 7300 Michigan Avenue	VI 1-5355
• GRAND RAPIDS, Mich. — 636-38 Bridge St., N. W.	GL 8-2256
• HAMTRAMCK, Mich. — 11333 Jos. Campau	GL 7-1575
• HARTFORD 14, Conn. — 200 Franklin Ave. Tel. 233-8030, 246-0215	GL 7-1575
• IRVINGTON 11, N. J. — 762 Springfield Ave.	ES 2-4685
• YOUNGSTOWN 3, Ohio — 21 Fifth Avenue	RI 3-0440
• LOS ANGELES 22, Calif. — 960 So. Atlantic Blvd.	AN 1-2994
• LAKEWOOD, N. J. — 126 - 4th Street	FO 3-8569
• NEWARK 3, N. J. 428 Springfield Avenue	BI 3-1797
• NEW HAVEN, Conn. — 509 Congress Avenue	LO 2-1447
• PATERSON 1, N. J. — 99 Main Street	MU 4-4617
• PASSAIC, N. J. — 176 Market Street	CR 2-6357
• PHILADELPHIA, Pa. 19122 — 1214 N. 5th St.	PO 3-4811
• PITTSBURGH 3, Pa. — 1307 E. Carson Street	HU 1-2750
• SAN FRANCISCO, Calif. — 2076 Sutter Street	FI 6-1577
• WATERBURY, Conn. — 905 Bank Street	PL 6-6717
• WORCHESTER, Mass. — 169 Millbury Street	SW 8-2868

Lituanistinė enciklopedija anglų kalba

Mums visiems rūpi, kad pasaulio žmonės būtų tinkamai informuojami apie Lietuvos padėtį. Kiekvienam yra aišku, kad norint suteikti įvairioms pasaulio tautoms platesniū informacijų apie Lietuvą, apie josios padėtį, reikalinga būtų išleisti tokių knygų, kuriose būtų visa tai paskelbta. Taigi mūsų Lietuvių Enciklopedijos leidėjai yra sugalvoję išleisti anglų kalba tą enciklopedinę lituanistiką. Žinoma, visa tai būtų naudinga; ir dar galima pasakyti, kad taip pat būtų labai naudinga panašias knygas išleisti dar kitomis kalbomis, pvz. prancūzų, vokiečių, ispanų, italų ir t. t. Bet reikia pasakyti, kad dabar tatau sunku būtų įvykdyti. Išleisti anglų kalba šiais laikais mūsų sumanytojams Amerikoje būtų daug lengviau, negu kitomis kalbomis.

Vis dėlto reikia atsižvelgti į visokius sunkumus. Būtent, sumanymas visa tai padaryti iš šešių tomų, šiaip ar taip kalbant, dabartiniu laiku būtų per daug sunkus ar, kitaip sakant, būtų sunkiai įvykdomas. Toks leidimas, be abejo, pareikalautų ne vienų metų, bet daugiau. Taigi turint galvoje tokius sunkumus galima būtų prisitaikyti

LATVIAI APIE...

(Atkelta iš 7-to psl.)

nerieikia perdėti, nes tada gali išeiti kaip tik priešingai." Ir jauniosios ir senosios kartos nesutarimai? Ar dėl jų turime šypsotis? "Na", Kairys praskečia rankas, "kol jie ginčijasi lietuviškai, aš dėlto per daug nesijaudinčiau... Gerai prisimenu, kai turėjau 17 metų, tada ir aš viską geriau žinojau už savo tėvus..."

Tačiau kaip tik dėl šių auklėjimo problemų autorius žiūri į teatrą kaip į nepaprastai svarbų mūsų visuomeniniame gyvenime. "Ko jaunimas niekad nepriimtų iš savo tėvų, tai jie lengvai pasisavina, žiūrėdami į gerą vaidinimą", jis paaiškina. Prie to jie dar girdi turiningą kalbą, jaučia visą pulką tutiečių apie save, mokosi prisipažinti, kad ir mūsų tauta turi kultūrinų vertybių, kurios prilygsta tos žemės kultūrai, apie kurią jie mokosi mokyklose".

"Reikalingas darbas ir politikos laukuose, bet politinės kryptys yra kaip epidemijos, kurios ateina ir pračina, lyg daužimas bubnais: tam tikrą laiką dunda gana garsiai, bet vėl nutyla, tarsi iš viso šio triukšmo nėra buvę", aiškina Kairys. Ir, priešingai, esą kultūrinės vertybės, kartą išodintos, žmoguje pasilieka visam ažiui.

Pabaigoje paklausiau apie mūsų ateities galimybes. Ir čia A. Kairys nepameta savo optimizmo. "Mano atsakymas yra darbas. Tikiu į darbo galią. Juo mažiau mūsų lieka, juo daugiau turime dirbti. Nėra kitos išeities". (Vertė A. Blt.)

prie kitokios lengvesnės išeities, prisilaikant mūsų senos patarlės "geriau mažiau, negu nieko".

Kiekvienam yra suprantama, kad šiais laikais, kai mūsų tėvynė Lietuva rusų okupantų visokeriopais būdais yra smaugiama, reikalinga yra plačiame pasaulyje paskleisti informacijas apie šiandieninę Lietuvą. O skleidžiant tokias informacijas labai naudinga būtų turėti tokių spaudos leidinių, kuriame būtų išdėstytos atitinkamos žinios apie Lietuvą. Artėjant Lietuvos nepriklausomybės atstatymo 50 metų sukakčiai reikia pasiruošti atitinkamai propagandai.

Žinoma, negalima paneigti to sumanymo, kad tokia lituanistinė enciklopedija anglų kalba

būtų išleista šešių tomų dydžio. Bet tokiam darbui atlikti tektų pašvęsti nemaža laiko. Kitu atžvilgiu galima būtų dar pasakyti, kad daugelyje atvejų būna lengviau pasinaudoti, ieškant bet kokių žinių, trumpiau su tvarkytame spaudos leidinyje. Šita proga aš nurodysiu tokį pavyzdį. Būtent vokiečiai yra išleidę enciklopedinį leidinį "Knaurs Lexikon" su visokiomis iliustracijomis. Ir pats esu patyręs, kai tenka pripuolamai pasiteirauti apie kokį nors dalyką, tad ir turint keioliškos tomų enciklopediją yra lengviau ir greičiau apie visa tai pasiteirauti toje mažoje "Knaurs Lexikon" enciklopedijoje. Taigi man rodo, kad ligi 1968 metų galima būtų išleisti vieno tomo lituanistinė enciklopedija anglų kalba.

A. Kelmūtis

ALVUDAS PAGERBĖ KOMPOZITORIŲ JUOZŲ BERTULI

darė, nes pasižymi dideliu darbštumu ir meile kūrybiniam darbui.

Ir čia kalbėtojas suminėjo ilgą grandinę muziko Bertulio atliktų darbų, pradedant 1916 metais: pradžios mokyklose, baletų studijoje, muzikos mokykloje kaip mokytojas ir kūrėjas Lietuvoje, Vokietijoje bei dabar Amerikoje. Alvudo vaikų teatrui, vaidinanti "Karalaitė Teisutė" — veikalui sukūrė dainos melodiją.

Vaikų teatro direktoriaus prakalbą palydėjo klausytojų plojimas ir būgnų pritariantys dūžiai.

Po to šio teatro artistai vaikai Alvudo vardu įteikė kompozitoriui Bertuliui operos "Grażina" klavirą prisiminti. O violeta Solieskytė (12 m.) bei Rimas Viktoras (9 m.) paskaitė sveikinimo tekstą vaikų vaidintojų vardu, kuriame pareiškė padėką už pamokymą jų dainuoti, bei visokeriopą talką vaikų teatrui ir solistams su akompanimentu. Linkėjo daug kurybingų metų ir prašė toliau talkinti Alvudui, kol visi vaikai bus susibūrę šiame teatre.

Perskaitytą tekstą palydėjo trumpi būgnų garsai ir programos vedėjas A. Brinka padėkavo poeto Vytauto Mačernio eilėraštį, skirtą kūrėjui, taip įspūdingai, kaip kad gali deklamuoti tikrai Alfas Brinka, kurio kiekvienas žodis įgauna reikiamą svorį ir kurio nė vienas žodis ir pro išsiblaškusiojo klausytojo ausį nepraslįsta neišgirstas.

Plačiau ir išsamiau kompozitoriaus Bertulio asmenį, bei jo ilgą kūrybinį kelią nušvietė muzikologas profesorius Juozas Žilevičius.

Paminėjęs kada ir kur jubilias gimęs, žinojo, kad jis jau aštuonių metų būdamas, surinkęs būrelį vaikų, įsirašė į bažnytinį chorą ir nuėjo į bažnyčią giedoti. Palaipsniui išsikačiavo ir tolimesnį kūrybinį brendimą per mokslą, lavinimosi ir kruopštų darbą. Prisiminė matęs jį net kario

savanorio uniformoje pirmąsiais Lietuvos nepriklausomybės metais. Vėliau Klaipėdos konservatorijoje kaip darbštų ir pareigingą studentą bei mokytoją. Didelį pasišventimū darbui jubilias esąs parašęs daug stambių ir smulkių veikalų iš įvairių sričių. Rašė muziką net ukrainiečiams.

— J. Bertulio įnašas į lietuvių muzikinę kultūrą yra didelis — kalbėjo profesorius Žilevičius. — Reikalui esant, jis dirba vėlai gulęs, anksti atsikėlęs, bet visuomet linksmas, visuomet skubantis, visuomet einantis. Ir pacitavo kai kieno žodžius: "Sunku būtų išivaizduoti, kas būtų, jei nebūtų Bertulio Čikagoje". Profesorius pažymėjo, kad tvarkant jam muzikologijos archyvą, muzikas Bertulis yra jo dešinioji ranka. Džiaugėsi matydamas jį čia nuosirdžiai gerbiant, ir nuo savęs palinkėjo jam geros kloties bei ilgiausių metų.

Būgnų garsams pasigirdus, devyni vaikai (mergaitės ir berniukai) atėjo per salę, nešdami gyvas gėles, kurias įteikė jubiliatui. Buvo įteiktas ir adresas su daug alvudiškių suaugusių ir vaikų parašais.

Toliau sekė paties jubiliaso žodis. Jis išryškino būtinumą, kiekvienam gauti tvirtą pagrindą, kad galėtų gyvenime reikštis be svyravimo kūryboje ir darbe. Toks tvirtas pagrindas gaunamas tinkamu auklėjimu visų pirma šeimoje per tėvus, mokykloje ir per bažnyčią. Kaip svarbus auklėjimo faktorius nepamirštinas yra menas, kuriam jis pats ilgis metus dirbęs. Pasisakė esąs dėkingas profesorui Žilevičiui, kurio įtakos dėka ėmęs studijuoti kompoziciją. Savo žodį jubilias baigė nuosirdžiai padėka.

Tuo pačiu baigė dienos programą, ją pravedęs, vaikų teatro direktorius A. Brinka, pareiškdamas pageidavimą bei viltį, kad ir toliau kompozitorius Bertulis talkins Alvudui su jo vaikų teatre, kaip iki šiol.

Gi vaikų teatro vaidinimas, pakartojant scenoje šioje jaunimo centro salėje pasaką "Karalaitė Teisutė", įvyks kovo mėnesio 12 d. 3 val. po pietų. Sekanti visų veiksmų repeticija bus sekmadienį, vasario 26 d. 2 val. po pietų Gage parko pastato salėje, prie 55-os ir Western gatvių kampo.

O. Algimintienė

LITUVIŲ — PRŪSŲ LYGINAMOJI GRAMATIKA

Norvegų kalbininkas Chr. S. Stang paruošė ir Norvegijoje išleido palyginamąją lietuvių, latvių ir prūsų kalbų gramatiką. Veikalas parašytas vokiškai. 485 puslapiai. Vokiškai jis vadinasi "Vergleichende Grammatik der baltischen Sprachen". Knygoje plačiai lyginamas ir aiškinamas šių trijų kalbų veiksmažodis.

Lietuviams kalbininkams prof. Stango darbai yra gerai žinomi, nes jis jau seniai domisi lietuvių kalba ir yra išspausdinęs kelias studijas.

Naujienu Antroji Dalis

NR. 887

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXIII METAI

SUKAKTIES ATGARSIUOSE

S. AUKŠTAITIS

Suabejojimas dėl "kultūros": lietuviškos ir amerikinės. Išeiško nuosmūko palaima. Ir kas žemiau minimoje sukaktyje buvo didinga bei į ką gal vertėtų svaresnį dėmesį kreipti.

Pradedu, žinovus klausdamas: kiek šiais metais plačioje Amerikoje ir dar platesniame pasaulyje buvo scenos darbuotojų sukakčių, kurios spindėtų šešiasdešimties metų nepailstamo darbo oureole?

Ar gal anais kuriais kitais laikais? Kur kitur? Tenka tik užtikrinti, jog lietuvių tautoje tokia sukaktis buvo pati pirmoji! (Minėjo, berods, Vilniuje tik vienas lenkų teatro kūrėjas. Bet tai buvo seniai).

Pamėgome čiulbėti, giedoti, aidėti, rašalinėmis dėmėmis graudenti... apie kultūrą. Baudžiadvasinių būtybių susijaudinimu iki lubų pašoktam, jei kur svetimoje spaudoje pasprūsta žiniūkštė apie blezdingėles jomarkuose pergale: matot, kaip visi mato, kokia galinga yra mūsų kultūra! Širdys tiesiog alsiai spurda: ir tie nevidonai jau, mat, įsitikino! Pasitaiko ir tokios emocijos.

Ne vieta ir ne laikas tomis nelemtomis apie kultūriškų polinkius išvadamis skaitytojus jaudinti. Tačiau į mintį ateina įspūdžių skirtybę, veik panašius įvykius kitur stebint. Jei tolygia proga išskilmės kaltininkas ar kaltininkė vos pasirodytų (ar scenoje, ar kuriame podiume), visa amerikinės publikos auditorija bematant, impulsyviai bei spontaniai, atsistotų ir ilgai plotų. Tokie keisti, dievaž, yra amerikiečių papročiai. Bet ar nėra juose ir to, ką ir mums svečioje šalyje galima būtų pasikolinti? Klausimas gali būti ir neatsakytas. Tačiau ar nėra jame ir patrauklaus pavyzdžio?

Įvykio apžvalgininkai, jei jie dega vertinimo niežuliu, amerikiečiuose paprastai veikia visą dėmesį atkreipia į įvykio kaltininko ar kaltininkės ankstyvesnę veikimą, apibūdinant asmenį ir įspūdžius koncentruojant į solenizantus. Spektaklio kiti dalyviai, suprantama, turi pasitenkinti silpnesniu dėmesiu, nes jie, turbūt, numano, jog dalyvavo istoriniame įvykyje. Ir kad išskilmės šviesos turi būti nukreiptos į centrinę figūrą. Nes panaši į reikšmingumą koncentracija yra, kad ir išorinės, kultūros pavyzdys: Vistik mums naujoviškumas.

Emigracijoje esame palaiminti: ir sunkiu darbu, ir solesniu būviu. Paprastybėmis jau nesitenkiname. Betgi ar girdimi pamokslavimai apie kultūros praradimą jau yra jau taip neteisingi ar be liūdnu pagrindimų?

Rašinį inspiruoja Zuzanos

Arlauskaitės asmenybė. Dirbusios ir mėgėjų lietuviškuose spektaklinose tuo metu, kai mūtų scena pradėjo įsipilietinti, po ilgesnio prievartos slopinimo renesansu žygdėti. Solenizantė ėjo, kėlėsi kultūrininkėslaukabėgės takais ir kupstais. Patirties įgavusi ir talentą įrodžiusi, pateko į didžiąją, profesinę Kauno sceną, iš kurios, dėl pašalinių priežasčių, pasitraukusi, vėl jona sugrįžo, kol neišėjo "į pensiją". Tačiau nei sutarties nutraukimas nei nuomėgamo darbo prievarta nustumimas, nesutrukdė Zuzanai Arlauskaitei stoti talkon Onai Rymaitei, kūriant ir plėčiant vadinamąjį "Mūsų teatrą", vėliau dirbti Vytauto Bičiūno suorganizuotame "Žvaigždikyje". Kiek buvo patyrusi teatrinių kelionių į tolimiausias Lietuvos periferijas, kiek nemiegotų naktų yra pergyvenusi!

Ir pokariniu laikotarpiu. Vokietijoje, be triukšmingos reklamos, be svaiganančių pasigarsinimo burbulų, stato didelius spektaklius. Ir, po to, Detroito lietuvių koloniją pavertė mūsų teatriniu centru, statytų veikalų kiekybe pralenkusi visas kitas tautinio susibūrimo vietas. Reikėsi ne vien trejopai: kaip organizatorė, režisierė bei aktorė, bet ir kaip kilnios sceninės tradicijos puoselėtoja ir kelėja. Ir kur? Detroito, kur lietuviškoji sceninė, kitaip tariant, dramatinė ekspansija niekad nėra buvusi stipri ar ypačingai reikšminga. (Gal tik atsitiktinių muzikinių vaidinimų atžvilgiais).

Zuzana Arlauskaitė - Mikšienė buvo ir pasilieka, ką amerikiečiai nusako žodžiu "trouper": ištikima pašaukimui, nepaisant sąlygų, neatkreipiant dėmesio į klimatinės ar moralės atmainas, nebijant sunkumų, nugalėdama net nelauktus širdies priepuolius, nes spektaklis negali neįvykti! Laimė, kad jos ištikimi ir pastovūs bendradarbiai perėmė vadovės entuziazmą, išvermę ir idealistinį nusiteikimą.

Z. Arlauskaitė yra staus būdo, principinga, patikima. Nemažai kartelio per gyvenimą patyrusi, ilgainiui, atrodo, nusikratė ir anų žaizdų prisiminimo. Karjeros pradžioje įpratusi, kad teatras gelbėjo visuomeninius ryžtus ar atedavo pagalbą nelaimėn patekusiems, iki šiolei lietuviškos scenos tautos bei aukos visu-

(Nukelta į 2 psl.)

Claude Monet Dailininko sodyba (tapyba) (Chicagos Meno instituto nuosavybė)

SPAUDA PAVARČIUS IR PASKAIČIUS

Rašo L. BARTUS

Kaip į tai žiūrėtų Lietuvių Rašytojų Draugija?

Tokį klausimą kelia "Lietuvių Dienos". (Galima prielaida, jog "magazino" redaktorius ir to straipsnio autorius yra nuomonės, jog pasaulio lietuviai rašytojai neturi savo draugijos — kelia klausimą, kaip pažiūrėtų į autoriui ir redaktoriui rūpinimą klausimą Liet. Rašytojų Draugija, jei tokia būtų?).

Klausimas keliamas ryšium su Detroito St. Bulkaus šaulių kuopos paskelbtu novelės-apysakos konkursu, kurį vykdo šaulių kp. spaudos ir kultūros sekcija. "Liet. Dienų" magazino autorius (juo gali būti ir pats redaktorius poetas Bern. Brazdžionis), atpasakojęs konkurso sąlygas, klausia:

"... ar ne be reikalo prašoma iš visų foto ir biografinių davinių, kai jų tereiks tik trijų laimėjusių; be to, nepasakoma, kas bus padaryta su nelaimėjusių rankraščiais ir slaptaisiais vokais; kadangi sakoma, jog visi konkursui pristatyti rašiniai spausdinami vienkartinuose leidiniuose ar periodinėje spaudoje sekcijos nužiūra, be atsiuro autoriaus sutikimo ir atlyginimo", atrodo, jog visi slapti vokai bus atidaryti; vadinasi, be to, kad neišlaikoma paslaptis, iš visų dalyvių dargi atimama autoriaus teisė... Kaip į tai žiūrėtų Liet. Rašytojų Draugija?"

Pritartina, kad šis konkursas liet. literatūroje ir konkursų istorijoje pirmasis, nes keliami klausimai konkursą paskelbus, o ne pabaigus. Iki šiol konkursų istorijoje yra labai ryškūs įvykiai, kai tik po konkurso buvo keliami teisėtumo ar slaptumo klausimai.

Nevardijant visų pracityje buvusių pokonkursinių protestų ar pareiškimų, verta bent prisiminti paskutinį — "Trečiosios Moters" premijavimą.

Romano autorius, nelaukdamas konkurso teisėjų sprendimo, amerikiečių laikraštyje išdėstė, jog "rašas" romaną apie "Trečiąją Moterį". O jo darbo vietės draugas konkurso komisijoje įrodinėjo, jog "Trečioji Moteris" premijuotina.

Rašytojų draugija į tokius konkursus, kaip "Trečiosios Moters" ar Detroito šaulių kuopos, negali "pažiūrėti", nes draugijos nariai išblaškyti po pasaulio kontinentus, jie niekada nesusirenka, niekad neapitaria draugijos veiklos ir negali "žiūrėti" į šio ar kito konkurso sukeltas problemas.

Rašytojų draugijos nariai moderniškai ("korespondenciniu būdu") per laiškus išrenka draugijos valdybą, kurion, kaip jau praktika parodė, aktyvūs kandidatai yra tie, kuriems jau rašytojo garbės pakanka, bet trūksta konkursuose skiriamų dolerių.

Katalikų filmų cenzūros ir jėzuitų nuomonės susikirta

Aušra Barzdukaitė tėvų jėzuitų laikraštyje "Laiškai Lietuviams" klausia patarimo. Panašu į kitados nepriklausomoje Lietuvoje buvusio "Sekmadienio" laikraščio skyrių — "Patarkyte, ką daryti?"

Panelės Barzdukaitės bėda: ji skaičiusi "Laiškai Lietuviams" žurnale labai palankų filmo "Blow-up" vertinimą, bet skaičiusi ir katalikiškosios filmų cenzūros (Catholic office for Motion Pictures) to filmo pasmerkimą. Filmą katalikiškosios cenzūros įskirtas į "Condemned" klasę.

(Nukelta į 2 psl.)

ALGIRDAS BUDRECKAS

APIE RASPUTINĄ IR JO NUŽUDYMĄ

Grigorij Jefimovič Rasputinas (tikroji pavardė Novych) buvo gimęs 1871 metais. Mirė (buvo nužudytas) 1916 m. Jo tėvai buvo valstiečiai, kurie gyveno Sibire, Tobolsko gub. Jaunystėje buvo arkliavagis, pargarsėjo girtavimu bei paleistuvyste, dėl to ir buvo pramintas ištvirkėliu (rusiškai rasputin reiškia ištvirkėlis). Ilgainiui šis primestas jam pavadinimas pasidarė jo pavarde.

Jau būdamas 30 metų amžiaus, susiartino su radikaliais rusų sektantais chlystais, kurių įtakoj sau įsikalbėjo, kad šielos išganymas galys būti pasiek-

tas tik per nuodėmę ir atgailą. Be to, ėmė skelbti, kad Dievas esąs iš dalies jame įsikūnijęs. Rasputinas teigė, kad kiti gali pasiekti išganymo, dvasiškai ir kūniškai bendradarbiaudami su juo.

Jis bastėsi iš vienuolyno į vienuolyną, kaip Dievo žodžio skelbėjas ir stebukladaris, nors nebuvo išventintas jokių dvasininku ar vienuoliu. Besibastydamas nuvyko į Petrapilį, kur susitiko dvasinės seminarijos stačiatikių rektorių Teofaną, kuris atvėrė jam duris ne tik į aukštuosius aristokratijos namus, bet ir paties caro rūmus.

SPAUDA PAVARČIUS IR PASKAIČIUS

(Atkelta iš 1-mo psl.)

Aušra Barzdukaitė prisipažįsta, jog jai gal ir norėtusi pamatyti pasmerktą filmą (senatiesa — uždraustas vaizdas gardėsnis), bet ji aiškina, jog "kartą į metus bažnyčioj prisiekusi į blogus filmus neiti", lyg ir galvojusi, kad katalikiškoji filmų cenzūra geriau žino, kas moralu, o kas ne, ir reikia jų sugestijomis vadovautis. Jėzuitų laikraščiu "Laiškai Lietuviams" tą filmą užgriant, Aušra Barzdukaitė sako, jog pasidaro "truputį neišku, kuo reikia vadovautis".

Iš Aušros Barzdukaitės laiško neišku, kas yra toji Aušra Barzdukaitė: ar ji yra mokyklinio amžiaus mergaitė, studentė, ar jau diplomuotą mergina, gal tik savanokslė, o gal kito kio paklausė, kurių amerikoniškoje spaudoje netrūksta "Dear Abby" ir panašios kolumnos.

Aušra Barzdukaitė pabrėždama, jog katalikų filmų cenzūra pasmerkė "Blow-up" filmą, o jėzuitai išspausdino palankų vertinimą, ir dėl to reikėdama abejonę bei keldama klausimus, parodo, kaip dar ir šiais laikais esama lietuvių, kurie neskiria, jog kas kunigas—

tas ir nuodėmės aiškintojas, tas "išrišimo" davėjas.

Aušrai Barzdukaitėi atsakdami tėvai jėzuitai adresuoją: "Mielai Aušrai", bet neapsieina be dviprasmiškumo ir neduoda aiškaus atsakymo. Senieji lietuviai dar atsimeina, kai "juodųjų pasnikų" dienomis gavėnios metu į dvarelį suvažiuodavo miestelio kunigai, valsybinės degtinės parduotuvės vedėjas, policijos viršininkas bei kt. žymūnai ir prie vinto ar preferanso stalų nuoširdžiai darbuodavosi. Šiems išalkusiems "aukštosios klasės" žmonėms dvaro ar dvarelio virtuvėje būdavo * tušinami nevien gavėnios pasninkui tinkami kopūstai, bet ir mėsytė. Gretima-me dvarelio puode virdavo juoda, gavėnios pasninkui tinkama, sriuba — kruopienė, skirta dvarelio darbininkams — vežėjams, kurie tuos "ponus" į kortų lošimo vakarą suvežė ir paryčiais išveždavo.

Jeį paklausėja Aušra Barzdukaitė, nors kiek kreipė dėmesio į lietuvių tautos istoriją, jei ji nėra vaikas, turėtų ir pati apsispręsti — lygiai kaip jai ir tėvai jėzuitai atsako: jie nuvertina cenzorius, aukščiau

Jis sugebėjo prisiplakti prie Mikalojaus II žmonos. Prisi-dengdamas religinio misti-cizmo dvasia ir pasinaudodamas prietar-ingumu, jis menamai sustab-dė caraičio Aleksiejaus krau-joplūdžius hipnoze ir maldom-is. Ne tik carienė, bet ir pats caras patikėjo, jog Rasputinas buvo paties Dievo atsiųstas ca-raičiui išgelbėti. Rasputinui prasidėjo gerosios dienos. Jis įsigijo visišką carienės ir caro pasitikėjimą.

Rasputinas pasidarė įtakingas ir politikoj. Liberališkesni valstybės Dūmos atstovai ėmė pik-tintis to bemokslio kaimiečio, vos sugebančio paskaityti, "juo-dąja galia" caro rūmuose. Bet visos pastangos paveikti carą, kad išvartytų Rasputiną, nuėjo niekais. Tada įvairių politinių pakraipų veikėjai suruošė są-mokslą. 1916 metais gruodžio mėn. 17 d. (pagal seną kalendo-rių gruodžio 30 d.) sąmokslininkai kunigaikštis F. F. Jusupovas, V. M. Puriškevičius, kapitonas Suchotinas ir daktaras Lozoviertas nužudė Rasputiną, pasikvietę jį į privatinę puotą caro giminiui F. F. Jusupovo rūmuose. Visi jie buvo caro dvaro antivokiškos partijos nariai.

O kas gi atsitiko su žudikai-s?

Apie vieną iš jų, būtent kuni-gaikštį Jusupovą, neseniai pasiro-dė įdomus straipsnis sovietų iliustruotam žurnale "Ogoniok".

Kunigaikštis Feliksas Jusupovas neseniai mirė. Jis jau buvo 80 metų amžiaus ir gyveno Pa-ryžiuje. Savo laiku Jusupovai buvo didžiausi turtuoliai, net turtingesni už Romanovus (ca-rų giminė). Po revoliucijos Jusupovas tapo emigrantu ir iš-leido 2 tomus savo atsiminimų. Jis aprašė įvykius ryšium su Rasputino nužudymu.

Pasiryžęs nužudyti Rasputi-ną, Jusupovas pasistengė susi-artinti su juo ir įgyti jo pasiti-kėjimą. Tokio nusistatymo bu-

vo visa antivokiečių grupė, ku-riai priklausė taipgi did. kunig. Dimitrijus Pavlovičius, caro gi-minaitis ir Dūmos atstovas Pu-riškevičius. Šiame slaptame su-sirinkime dalyvavo taipgi Ju-supovo draugas kapitonas Su-chofinas ir daktaras Lazovier-tas. Nutarta buvo įvykdyti žmogžudystę Jusupovo bute, prie Moikos katvės Peterburge.

Įvilioti Rasputiną į Jusupovo namus buvo labai lengva, nes "senelis" panoro pažinti Jusu-povo žmoną, kunigaikštienę Ireną. Nors tuo laiku kunigaikš-tienė buvo Kryme, vienok susi-tikimas buvo paskirtas 1916 m. gruodžio mėn. 30 d. (pagal nau-ją kalendorių 17 d.).

Pats Rasputinas nieko nenu-jausdamas šį susitikimą laikė slaptu. Prašė, kad Jusupovas asmeniškai atvyktų ir jį pasi-imtų nakties metu įeinant per virtuvės duris.

Visų bendrininkų buvo nutar-ta Rasputino priėmimą padaryti Jusupovo namų neseniai įren-gtam rūsy - bute, kuriame buvo 2 kambariai: didesnis — valgo-masis, o iš kito kambario buvo sukti laiptai į butą pirmame aukšte. Tarpaukščiuose buvo durys tiesiai į kiemą. Kad nesukeltų Rasputinui jokio įtari-mo, reikėjo baldais taip apsta-tyti valgomąjį, kad būtų panašus į butą.

Geriausai apie tai nupasako-ja pats Jusupovas savo atsimi-nimuose. Čia pateikiame svar-besnius įvykius. Jusupovas pasakoja: "Kuomet gruodžio mėn. 29 d. įėjau į tą butą, dar-bininkai baigė kloti kilimus ir kabino paveikslus. Iš pastogės buvo sunėsti mano parinkti baldai. Kaip šiandien matau visus baldus su visomis jų ypaty-bėmis, o ypač rašomąjį stalą su paslaptingais stalčiais, ant kurio stovėjo kryžius iš akmens, kri-stalo ir sidabro, 16 amžiaus ita-lų darbo. Vidury kambario bu-vo stalas, prie kurio Rasputinas turėjo išgerti paskutinį puodelį arbatos.

11 val. vakare rūsiu bute bu-vo viskas pilnai įrengta. Ant stalo jau užė virdulis, o aplink buvo išdėstyta Rasputino mė-giami skanėšiai. Išgėrimo bon-kos ir stikliukai buvo padėklė ant žemos spintelės. Senovinės lempos su spalvotais stiklais jaukiai apšvietė kambarį; sun-kios raudonos įvairaus audinio storos užvalaidos buvo nuleis-tos. Atrėdė, kad esame čia uždari nuo viso pasaulio, kas neatsitiktų čia šią naktį neišeis iš šių patalpų viešumon.

Pasigirdo skambutis. Tai at-vyko Dimitrijus ir kiti bendri-ninkai, kuriuos įvedžiau į val-gomąjį. Valandėlę tyliai stebė-jome tą vietą, kurioje turėjo įvykti Rasputino mirtis. Išė-miau iš įkrustuotos spintelės bonkutę su nuodais. Daktaras Lazviertas, užsidėjęs gumines pirštines, išėmė gabalą ciano potašo ir sutrynė į miltelius. Po to pakėlė viršutines pyragaičių dalis ir pribarstė po jais tokią nuodų dozą, kurios, pasak jo, užtektų nunuodyti keletą žmo-nių. Mes tyliai ir įtemptai sekė-me kiekvieną daktaro judesį. Prireikė taipgi įpilti nuodų ir į stiklelius. Vienok nutarėm

SUKAKTIES ATGARSIUOSE

(Atkelta iš 1-mo puslapio)

meniniams ar labdarybės tiks-lams nėra atsidėjęsi. Šiuo at-veju — vienintelė! Ir josios talkininkai yra taip pat viena-tiniai idealizmo pavyzdžiai. Senos tradicijos naujoje atmo-sferoje augintojai, ankstyves-nės lietuvių amerikiečių estafe-tės į naujas rankas perkėlimo naujieji pionieriai.

Skaitant Z. Arlauskaitės re-tos sukakties minėjimo įspū-džius, į akis krito "prakalbų" poniškoji baimė. Prisimena vienas pergyventas epizodas. Besilankant kartą New Yorke, atsitiktinai buvau patekęs į Maskvos Dailės teatro jubili-jaus minėjimą. Jame pirmoji, ir, regis, virš valandos, prisi-minimais apie K. Stanislavski-dafinosi amerikietė, *šio įžy-maus scenos vyro raštų į ang-lų kalbą vertėja, labai kultūrin-

ga, keliomis kalbomis laisvai kalbanti moteris. Jai pabaigus, klausytojai, neabejojau, troško, kad bent valandą dar šne-kėtų! Po jos, vos tris minutes kalbėjęs, vienas buvusių to te-atro aktorių, pirmuoju sakiniu užtikrinęs, jog "mes esame su-lužusio laivo skeveldros", jau išsyk nusibodo sava visiems puikiai žinoma išmintim. Pa-sirodo, būna kalbėtojai, būna oratoriai, nors atsitinka, jog pasitaiko ir tokie žmonės, ku-rie sugeba gilesnes mintis tran-sliuoti bei moka jomis klausy-tojus elektrizuoti. O gal ir ge-riau numano, apie ką viešai prakalbėti išdrįsta.

Šia proga, viešas Zuzana Ar-lauskaitėi pagarbos pareiški-mas! Tegu širdis susitvarko ir tegu šviesus entuziazmas nenu-blėsta!

APIE RASPUTINĄ IR JO NUŽUDYMĄ

(Atkelta iš 3-čio psl.)

buvo užgesinta ir mes visi pakilome į viršų užrakinę duris.

Pagal mūsų planą Dimitrijus, Suchotinas ir daktaras turėjo suvaidinti parvežimą Rasputino į namus. Tokiu atveju, jeigu slaptoji policija mus sektų, Suchotinas turėjo suvaidinti "senelio" rolę: užsidėti jo kailinius ir kepurę ir važiuoti Dimitrijaus ir kadtaro draugystėje. Po to visi turėjo sugrįžti paimiti lavoną ir nuvežti į Petro salą. Taip ir buvo įvykdyta. Dimitrijus, Suchotinas ir daktaras išvažiavo, o mudu su Puriškevičium palikom namuose.

Staigiai mane apėmė nesuaprantama baimė. Rasputino lavonas gulėjo toj pačioj vietoj. Dar patikrinau lavono pulsą, bet nebuvo jokių gyvybės žymių. Neabejojau, kad jau buvo miręs. Nežinau, kodėl staigiai abiem rankom pagriebiau Rasputino lavoną ir pakraciau. Lavonas persisvėrė į šoną ir vėl sukrito. Maniau jau pasitraukti į šalį, kai staiga pamačiau, kad jo kairysis vokas sukutėjo ir po to visa veido oda drebėjo.

Staiga atsivėrė Rasputino kairioji akis, o vėliau ir dešinioji. Ir tos akys, kaip gyvatės, įsimeigė į mane perpildytos velnišku pykčiu. Sustingau vietoje. Norėjau bėgti, bet kojos neklausė.

Tada įvyko kas tai neįtikėtino. Rasputinas stipriai sujudęs atsistojo. Jis atrodė baisiai: iš burnos veržėsi putas ir rankos skeryčiojosi ore. Staiga jis užgriuvo ant manęs, norėdamas pagriebti man už gerklės, ir kaip replėmis sugriebė mano pečius. Jis užkimusiu balsu šaukė mano pavardę.

Kaip aprašyti tą baimę, kuri mane neapsakomai žiauriai apėmė? Stengiausi iš tų replių pasiliuosuoti. Prasidėjo tarp mudviejų žiauri kova. Nežmoniškoms pastangomis pavyko man pasiliuosuoti iš jo rankų. Rasputinas vėl krito aukštieškais baisiais kriokdamas, laikydamas savo rankoj mano uniformos nuplėštą antpetį. Po ke-

lių minučių iš naujo sujudėjo. Aš bėgau laiptais ir šaukiau Puriškevičių.

— Bėk Tamsta, jįsai gyvas! — Surikau. Tuo metu išgirdau iš užpakalio kokį tai balsą. Staigiai nubėgau laiptais žemyn, o Puriškevičius bėgo paskui mane laikydamas rankoj revolvėrį. Sliauždamas pilvu ir keliais, kriokdamas ir staugdamas kaip žvėris, Rasputinas greit graibstėsi laiptais. Pagaliau visomis jėgomis pašoko ir atsirado prie slaptų durų į kiemą.

Žinodamas, kad durys užrakinčios, aš susilaikiau ant viršutinio laipto. Vienok koks buvo mano nustebimas ir išgastis, kai durys atsivėrė ir Rasputinas dingo tamsoje. Puriškevičius bėgo paskui jį. Kieme pasigirdo du šūviai. Man buvo baisu ir pamanyti, kas bus, jeigu jis iš mūsų ištruks. Išbėgęs per frontines duris, aš leidausi gatve, kad galėčiau pagauti Rasputiną prie kiemo vartų tuo atveju, jei Puriškevičius jį nepašautų.

Kieme buvo treji vartai. Viduriniai nebuvo uždari. Per tvorą pastebėjau, kad Rasputinas taikė į šiuos atdarus vartus. Pasigirdo trečias ir ketvirtas šūvis. Rasputinas susvyravo ir krito į sniegą. Puriškevičius prie jo pribėgęs pastovėjo valandėlę ir įsitikinęs, kad šį kartą tikrai jau viskas baigta, sugrįžo į namą.

Įėjau į kiemą ir prisiartinau prie Rasputino, kuris jau nerodė jokių gyvybės žymių. Tą akimirką pastebėjau iš vienos pusės bėgančius du mano tarnus, o iš kitos pusės policininką. Matyti juos visus tris užliarmavo šūviai.

Aš pasukau policininko link, pradėjau su juo kalbėti ir užėmiau tokią padėtį, kad policininkas atsistotų nugara nuo Rasputino. Aš įtikinau policininką, kad nieko ypatingo neatsitiko: šiaip sau šaudė į orą vienas iš mano draugų. Palydėjęs policininką iki kiemo vartų, sugrįžau prie lavono, šalia kurio stovėjo mano tarnai. Ras-

STASYS PILKA ir STANLEY BALZEKAS, JR.

Susitinka Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje Chicagoje ir tariasi steigti Lietuvių Teatro Archyvą.

putinas gulėjo toj pačioj vietoj, bet atrodė man, kad pakeistoj padėty. "Mano Dieve — nejaugi jis dar būtų gyvas?"

Persigandęs, kad jis dar gali atsikelti, įbėgau į namus ir pasiskubinau išgerti stiklą vandens.

Tarnas pranešė man, kad Rasputino lavonas paguldytas prieangy. Iš jo žaizdų tekėjo kraujas; pakankamoj šviesoje aiškiai matėsi visi jo pasikeitusieji veido bruožai. Norėjau užsimerk-

ti ir pabėgti, kad nors trumpam laikui užmiršti tą baisų vaizdą.

Greit sugrįžo Dimitrijus, Suchotinas ir daktaras Lazovier-tas paimiti Rasputino lavoną. Puriškevičius jiems išpasakojo vską, kas atsitiko jų nebuvimo metu. Jie mane atjausdami nutarė, kad toliau apsieis be mano pagalbos. Idėję lavoną į maišą ir įkėlę į mašiną, nuvežė į Petro salą ir ten įmetė Rasputiną į Nevos upę.

NAUJOS AISTIŠKOS STUDIJOS

Liūdas Mikšys, inž. iš ISTORIJS ŪKANŲ ATEINA LIETUVA.

Lietuviai pas Homerą arba įžanga į lietuvių kalbos bei lietuvių tautos proistorę.

1967. Nei kas spaudė, nei kur — nepažymėta. Knyga solidi, kietais viršais, aukso spaustais įrašais, tvirtai įrišta, teksto turi 699 puslapius. Jau nuo pirmojo puslapio prasideda tos lietuvių kalbos ir prastorės tyrinėjimai, sugretinant lietuvių, senovės graikų ir anglų panašius žodžius. Toliau tekste pereinami pelasgai, variagai, etruskai, geruliai iki keltų, gotų ir t. t. Aple šį "sizifo" darbą, kurį, kaip žinantieji teigia, autorius ruošė ir rašė per ištisus 30 metų, galės pasakyti tik šios

srities ar sričių žinovai. Trumpame paminėjime skaitytojui duoti šioj tokį tikresnį supratimą stačiai neįmanoma, kuomet vien turinio arba kaip knygoje pasakytą, turinio aprašymo yra pilni 7 puslapiai, tad čia pateikiama nors keletas perskyrimų pavadinimų, pavyzdžiui: Palyginimas lietuviškų žodžių su senovės kraikiškais ir angliškais (3 pusl.); Indoeuropinis dvibalsis "ei" skilo į "ė" ir "y" garsus (4-5); Palyginimas telšiškos tarmės žodžių su klaidiškos bei raseiškos tarmės žodžiais ir kitų lietuvių žodžiais (9-10); Kiek lietuvių kalboje vartojamų dvibalsių? J. Jablonskis praleido šešis dvibalsius, tame skaičiuje savąjį "ia" (26); Scandia, senovinis Skandinavijos pavadinimas — (44); Kai kurių suomiškų žodžių ištrauka iš Aino Wuolle žodyno (45-46); Etruskiški vardai ir lietuviški kildiniai iš jų (350-352); Kas yra Baltas? Kas, kokie žmonės? (486); Iš ko kilo Lietuvos vardas? (626-363) ir t. t. Iš šios pusės žiūrint, atrodo, inž. Mikšio knygą tektų gretinti į kategoriją tokių, kaip prieš keletą dešimtmečių išleistoji Dr. A. Račkaus "Gudonai (Gotai), Lietuvių Tautos Giminaičiai"; Dr. Jono Šliupo (Lietuvos Mylėtojas) "Lietuvių Protėviai Mažajoje Azijoje"; Dr. J. Basanavičiaus "Lietuviškai - Trakiškos studijos, Apie trakų-prygų tautystę ir jų

Miklas Šileikis

Riverview Parkas (aliejus)

atsikėlimą Lietuvon" ir kt. Nors ši romantinė mūsų tautotyros ir kalbotyros istorijos kryptis yra dabartinių realistų, daugiausiai vokiečių institucijose išsimokslinusių mūsų kalbininkų ir istorikų išmesta, bet dažnai taikosi, kad aplinkybėms verčiant ar istorijai diktuojant išmesta ir pamiršta vertybė yra vėl surandama, iškeliamą ir naujai įsisavinama. Drąsiai galima teigti, kad daugumas lietuvių tokio renesanso ilgisi ir jį šiltai sveikins.

Autoriaus tikslas, kurio jis, atrodo, neatlaidžiai siekia šioj knygoj, yra grąžinti vertę ir savivarbę lietuvių kalbos tarmėms, kurios tikru maru marinamos bendrinei kalbai įsigalint. Dėlto inž. Mikšys nesigaili spyglių ir dyglių J. Jablonskiui, pripažintam bendrinės kalbos tėvui.

"Kas vertė J. Jablonskį niekinti lietuviškas tarmes, liaupsinant slavišką garsą "ja"?", rašo Mikšys pusl. 115. "Jablonskis... mirė 1930 m. neieškančiu būdamas, bet platindamas dėją "e", zababoną. Mes gi tęsiame to zababono platinimą toliau... Juk, užmaugdamas lietuviškas tarmes, J. Jablonskis užrifino sunkiausią akmenį ant jų kapo, kurio niekas nedrįso pajudinti, stumtelėti nuo kapo šalin. Tai kaip gi mes galėtumėm surasti save be savosios kalbos, be tarmių. Mes patys palaikojome savo kalbos pradžią. Mės palaikojome didesnį dalyką, daugelio kitų kalbų pradžią... Tarmės pasmaugtos, bet be jų lietuviai nepajėgūs surasti nei savo kalbos, nei savo istorijos praeities, o be tokių dalykų lietuviai nesuras savo senovės istorijos".

Ypač autorius puola — ir pagrįstai — jablonskinį "platųjį" garsą "e", kurį liepia rašyti kaip nominalų "e", o tarti liepia kaip "ia".

Nebuvus suvalkiečio kalyje, sunku pasakyti, kaip jiems auserse skamba, bet žemaičiui tas "ia" tikai ausį rėžia ir koktumą sukelia. Paimkim ir perskaitykim "jablonskiškai", tai yra "bendrine kalba" kad ir sekantį sakinį: "Pasiamk vaikiati tia-

tulei didiali puodiali vandians"! Kad tai yra slaviško skambesio varu varymas lietuvių kalbon, Mikšui reikia pripažinti tiesą. Žemaičiams toks garso "e" "su-suvalkinimas" labai nemaloniai ausį rėžia. Senoji karta dar spiriasi prieš "miaile", "siaile", "vialnių" ir tp., bet per vadovėlius, kalbos gramatikas ir mokyklas jaunoji karta verčiama "jsidiarinti" i "zanemunščikų" tarmę ir savąją gimtąją amžinai pamiršti. Ir ta daugiatarmės lietuvių kalbos niveliacija yra su pasisekimu varoma vartojant gimtosioms tarmėms pašaipą. Pavyzdžiui, žemaičių kalba ypač suvalkiečių yra pamėgdžiojama tik norint kokį anekdotą pasakyti. Į šį nenormalumą seniai kas nors turėjo atkreipti dėmesį.

Kaip į Mikšio pusės amžiaus darbą pažiūrės mūsų kalbininkų "sanedrinai", per anksti spėti, bet vieno autoriteto, prof. J. Puzino nuomonę apie savo darbą pats inž. Mikšys įsidėjo šioje savo knygoje. Laiške Laisvosios Lietuvos administracijai 1962 m. kovo 19 d. apie inž. Mikšio straipsnių seriją "Iš istorijos ūkanų ateina Lietuva" prof. Puzinas parašęs "Tai gryniausios fantazijos padarinys, nieko bendra neturįs su Lietuvos istorijos tikrove. Kam juoktis iš mokslo, kurs yra aiškiai nustatęs lietuvių kilmę ir jų giminybę su kitomis tautomis? Visai be reikalo p. Mikšys gaisina laiką ir klaidina skaitytojus".

Kažin kiek yra tiesos pasakyje, kad "nėra to blogo, kurs neišeitų į gerą", tačiau net tuo atveju, jei šis monumentalinis Mikšio darbas mūsų kalbininkų ir istorikų bus "ekskomunikuotas" arba praeitas tylėjimu, jis gali būti tiek geras, kad gali paskatinti "pabust ir savo praeities garbę pajusti", nors dalį tų lietuvių, ypač žemaičių, kurie užaugo dar savo gimtąja tarme tebekalbančiose šeimose, tik patekę į suvalkietinės, "bendrinės" paskelbtos, tarmės niveliaciją mokyklose ir literatūroje, negana to — vengdami klauasytis iš savo tarminių savybių nuolatinių pasityčiojimų, patys

Claude Monet

Prie Argenteuil-sur-Seine (tapyba)

(Chicagos Meno instituto nuosavybė)

"susibendrino". Jei ne Suvalkijos daug geresnė žemė, kuri stambius ūkininkus įgalino daugiau savo vaikų išleisti į kunigus ir daktarus ir suvalkiečiams davė daug "formų" pačioje pradžioje tautinio atgimimo iš žemaičių paveržti literatūros, o tuo ir kalbos puoselėjimo primatą, kažin ar ne šiandien kitaip stovėtų Daukanto, Valančiaus, Stanevičiaus, Daukšos (suzemaitėjusio ke-dainiečio), Poškos kalba, kuri buvo ir tebėra artimesnė Done-laičio senajai prūsų kalbai, taip ir Valdemaro ir Auseklio latvių ir kuršių kalbai, taigi visai baltų-aisčių kalbų šeimai! Atrodo, kad autorius to lietuvių kalbos tarmių renesanso ir siekia, ir vien užtai jam kreditas. Tatoi jis dar kartą pabrėžia savo knygos gale (698-699 pusl.), parašydamas:

"Šitoje studijoje, mielas skaitytoju, aptikta ir prasekta nuo giliausios senovės vienas dalykas, būtent, kad lietuvių kalboje nėra ir negalėjo būti dvejopo garso "e", t. y. plataus ir siauro "e". Tegali būti tik vienas reguliarus garsas "e" trumpas ir kietas, kurį žymėjo J. Jablonskis "ē" (e su taškučiu virš raidės), tariamas panašiai kaip lotynų kalboje. Visi žinome, kad iki pirmojo pa-

saulinio karo lietuviai kalbėjo ir rašė tik tarmėmis. Lietuvių tarmiška kalba yra mūsų visų senoviška kalba..."

J. Pr.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

P. Žilys. SUOMIŲ - SOVIETŲ KARAS 1939-1940. Spaudai paruošė Z. Raulinaitis. Spaudė Tėvų Pranciškonų spaudė New Yorke. Išleido Karys 1967, 172 pusl. Aplankas su Suomijos žiemos vaizdu karo metu metu ir suomių kariuomenės vado maršalo Mannerheimo atvaizdu. Tekste apščiaili iliustracijų iš to karo frontų.

Kadangi turinys neįdėtas, tenka tik prabėgomis suminėti keletą teksto skyrių antraščių, k. a. Sovietų Rusijos ir Suomijos santykiai; Suomijos rūpesčiai krašto saugumui; Mannerheimo linija; Nervų karas... Karo pradžia ir kovos priedangos pozicijose. Aprašyta karo eiga ir Suomijos pastangos baigti karą, nebaigiamos kelionės į Stockholmą, pagaliau taikos pasirašymas ir ratifikavimas, sutarties tekstas ir literatūra.

BIZNIERIAI, KURIE GARSINASI "NAUJIEŅOSE" — TURIGERIAUSIAI — TAD GARSINKIS IR TU. PASISEKIMĄ BIZNYJE

GAIDOS MUZIKAMS IR DAINININKAMS

"NAUJIEŅOSE" GALIMA GAUTI ŠIAS LIETUVIŠKŲ DAINŲ GAIDAS PIANUI:

1. Rinkinys lietuviškų liaudies dainelių ir šokių, 16 psl. Rinkinyje yra šios dainos ir gaidos:

1. Tegu giria šlamžia, užia, tra-ta-ta	8. Aguonėlės
2. Suktinis I	9. Vakar vakarėlį
3. Suktinis II	10. Augin tėvas
4. Kokietka	11. Meilės valsas
5. Padispanas	12. Siuntė mane motinėle
6. Vengerka	13. Čigonai
7. Klumpakojis	14. Pelėda
	15. Noriu miego

Šis gaidų rinkinys kainuoja tik \$1.00.

2. Salomėjos Čerienės DAINOS LIETUVAI, 18 psl. Šiame rinkinyje yra:

1. Lietuvos laukai	4. Rauda
2. Kada girdžiu aš dainą	5. O tėvyne manoji
3. Klajonė	6. Šių metų malda

Šis rinkinys kainuoja \$2.00.

3. Stasio Šimkaus DAINOS, piano vienam balsui, 8 psl.

1. Plaukia sau laivelis	3. Kur bakūžė samanota
2. Pamyliėjau vakar	4. Ant marių krantelio

Šis rinkinys kainuoja \$1.00.

Šiuos gaidų ir dainų rinkinius galima gauti NAUJIEŅOSE. Jei atsiųsite čekį arba Money Orderį už gaidas ir pridėsite 25 centus persiuntimo išlaidoms, tai pasiųsime jas paštu. Čekius prašome išrašyti NAUJIEŅOMS ir pasiųsti tokiu adresu:

NAUJIEŅOS

1739 So. HALSTED ST., CHICAGO 8, ILLINOIS

Package Express & Travel Agency, Inc.

AFFILIATED WITH PODAROGIFTS, INC.

PRIIMA UŽSAKYMUS BUTAMS SOVIETŲ SĄJUNGOJE

MES TAIP PAT PRIMAME UŽSAKYMUS SOVIETISKIEMS AUTOMOBILIAMS, SKALBIAMOMS MASINOMS, SIUVAMOMS MAŠINOMS, TELEVIZIJOS APARATAMS, RADIO PRIMTUVAMS, PRODUKTAMS IR T. T.

Reikalaukite nemokamų KATALOGŲ mūsų vyriausioje įstaigoje ir visuose mūsų skyriuose.

MAIN OFFICE:

Package Express & Travel Agency, Inc.

1776 Broadway, New York, N. Y. 10019

Tel. 212-581-6590-581-7729

A. KELMUTIS

ŽIUPSNELIS PRISIMINIMŲ IŠ MANO JAUNYSTĖS DIENŲ

(Tęsinys)

Sugrįžus į Maskvą vėl teko testuoti lietuviškų pradžios mokyklų tvarkymo darbą. Lietuvių Komitetas paprašė mane ir Matą Šalčių ieškoti atitinkamų kelių lietuvių vaikams mokytis. Aš ir M. Šalčius pirmiausia tuo reikalu nuvykome pas pažįstamą rusų rašytoją bei pedagogą Vachterovą, kuris turėjo artimus ryšius su Maskvos mokslo apygardos globėju. Vachterovas paskambino telefonu mokslo apygardos globėjui, kad pastirtų mudviem priėmimo valandą visais tais reikalais. Kitą dieną mudviem teko atsidurti to globėjo įstaigoje. Ten pradžios mokyklų vyriausias pareigūnas tuojau pasakė, kad parūpins mokykloms patalpas. Lietuvių pabėgėlių vaikai galės mokytis Maskvos mokyklų patalpose popietinėmis valandomis, maždaug po 3-čios valandos. Ir tas pareigūnas, maloniai kalbėdamas, uždavė mums visai nelauktą klausimą, į kurį greitai orientavosi atsakyti M. Šalčius. To pareigūno klausimas buvo toks: "Kaip jūs pajėgsite tvarkyti visus mokymo dalykus, jei jūsų visi lietuviški vadovėliai, greitai nuolaužiami užėmus jūsų kraštą, liko tenai; juk visas mokslas, ypač pradžios mokyklų, geriau eina, jei vaikai gali visus dalykus mokytis savo gimtąja kalba?" M. Šalčius, metęs į mane greitą žvilgsnį, kad aš tylėčiau, atsakė jam maždaug taip: "Nors mūsų visi vadovėliai tenai liko, bet mes galime čia gana greitai pačius reikalingiausius perspausdinti". Mudu supratome, kad tokiu atveju nėra reikalo aiškinti, kad Lietuvoje valdžios mokyklose viskas buvo stengiamasi mokytis rusų kalba iš rusiškų vadovėlių, išskyrus lietuvių kalbos pamokas.

Ir mes tada nusprendėme, jei vyriausias pradžios mokyklų pareigūnas taip galvoja, tad mums drąsiau galima imtis kurti lietuviškas mokyklas Maskvoje su dėstomąja lietuvių kalba. Lengva tada buvo pasakyti, kad viską galėsime lietuviškai dėstyti. Bet kur tie vadovėliai? Juk ir Lietuvoje tais laikais nebuvo pradžios mokykloms lietuviškų vadovėlių, o tik šiek tiek tokie elementoriai ir šiek tiek tokios skaitymo knygos. Ir mes stengėmės nenuleisti rankų, ir tuojau sugalvojome greitai atspausdinti mokslo pradžiai Kl. Skabeikos elementorių "Kas skaito rašo — duonos nepraso", kurio vieną egzempliorių, atsiųžtą iš Lietuvos, turėjome su savim. Tuo reikalu nuvykau į eyakuotą iš Rygos latvių spaustuve, kuri taip pat turėjo lietuvišką šriftą, ir po kelių dienų turėjome atspausdintą tą elementorių. Po to tuojau buvo paruošta skaitymo knyga, pavadinta "Vainikėlis". Ją paruo-

šė mokytojai: K. Ambrozaitis, V. Arminaitė, Ig. Statkevičius ir M. Basiliauskas. Buvo ruošiami pagaminti kokį nors aritmetikos uždavinyną ir kitus vadovėlius, bet nebuvo pajėgiama prie to prieiti. Ir mes tada supratome, kad būtų buvę gera, jei anksčiau Lietuvoje būtų buvę pasirūpinta, kad visi reikiami vadovėliai būtų buvę iš anksto paruošti pasitaikiusiam momentui. Numatomų vadovėlių nėra reikalo turėti pasigaminus kelis tūkstančius, bet užtenka turėti vieną egzempliorių (rankraštį), iš kurio galima būtų paskui greitai pasigaminti reikiamą skaičių. Kai man teko tada laišku kreiptis į Centrinį Lietuvos Komitetą (rezidavusį tada Petrapilyje), kad rūpintųsi naujų knygų, ypač vadovėlių, leidimu, tad man buvo atsakyta, kad tikimasi, jog karas greitai baigsis, todėl nėra reikalo rūpintis tokiomis knygomis.

Bet vienam kitam mėnesiui praslinkus ir Centrinio Komiteto pareigūnai pamatė, jog suklydo taip sakydami ir pagaliau ėmė rūpintis bei kokių lietuviškų knygų leidimu.

1915 m. pradžioj mano draugui M. Šalčiui susidarė pavojus pakliūti į rusų mobilizuojamą kariuomenę, į kurią jis nenorėjo stoti. Tad jis nutarė bėgti į Ameriką (Jungtines Valstybes). Ir prieš tai uoliai lankė anglų kalbos kursus. Prieš pat išvykimą jis kelias dienas išbuvo pas mane, nes bijojo, kad sargybiniai jo nepagautų ir neįkvištų į kariuomenę. Jis nutarė vykti per Sibirą ligi Vladivostoko, o iš ten — per Japoniją į Ameriką. Jam tatau pasisekė. Ir bebūdamas Jungtinėse Valstybėse atidžiai sekė, kas darosi Lietuvoje. Kai Vilniuje 1918 m. vasario 16 d. buvo paskelbtas Lietuvos nepriklausomybės atstatymas, tad tokia žinia ne tik jį, bet ir daugelį Jungtinėse Valstybėse gyvenančių lietuvių paskatino kruopščiau organizuoti reikiamas jėgas Lietuvos gerbiui. Pats M. Šalčius pasiryžo vėl sugrįžti į Lietuvą ir prisidėti prie visokių reikiamų dalykų tvarkymo, ir jam tatau pasisekė.

1915 metais Maskvoje, į kurią buvo atbėgę nemaža lietuvių, ir kurioje buvo sudaryta 10 pradžios mokyklų lietuviams, man, buvusiam tada mokytoju sekeijoje prie Lietuvos Komiteto, teko gana daug pašvęsti laiko visokiems tų mokyklų tvarkymams, ir tekdavo gana dažnai tose mokyklose apsilankyti ir pažiūrėti, kaip viskas tenai tvarkoma. Be tų pradžios mokyklų, dar buvo suruošti sanitariniai kursai suaugusiems ir dar buvo trys vaikų prieglaudos.

Dirbant panašius darbus tie visi 1915 metai, kaip atrodė tada, labai greitai prabėgo. Pradedant 1916 metams gavau iš Voronežo laiška, kad tenai yra ruošiamas lietuvių pedagogų su-

Septyniolikos metų sportininkė Gail Tobin į Belknap kalnus vežasi ir savo 16 mėnesių brolių Robert. Jam patinka šviežias sniegas ir tyras oras.

važiavimas, į kurį ir aš buvau pakviestas.

Ivykęs Voroneže pedagogų suvažiavimas buvo gana idomus, nes jame buvo svarstomi įvairūs lietuvių mokyklų reikalai ir taip pat mokyklinių vadovėlių klausimas. Man prisimenami to suvažiavimo šie dalyviai: J. Vėsas, J. Balčikonis, J. Kairiūkštis, J. Damijonaitis, Pr. Mašiotas, M. Šikšnys, S. Matjošaitis, Br. Untulis, kun. J. Jasienskis, S. Čiurlionienė, Z. Zemaitis, J. Murka, J. Yokietaitis, J. Joblonskis, Kl. Skabeika, K. Būga. Teko tada išbūti Voroneže tris dienas. Man ir taip pat Kl. Skabeikai ir K. Būgai teko nakvoti lietuvių gimnazijos berniukų bendrabutyje, viename kambaryje, kuriame buvo tinkamai paruoštos trys lovos. Pietus visiems suvažiavimo dalyviams teko valgyti mergaičių gimnazistų bendrabutyje; ir to bendrabučio vedėjas buvo pareiškęs dalyviams, kad valgysime įprastą kaip visada paruoštą valgį. Kai visi prie

stalo atsisėdę kartu su visomis bendrabučio gimnazistėmis valgėme tuos pietus, tai pamatėme, kad visokis valgis buvo gerai pagamintas ir visi gardžiai ir sočiai pavalgėme. Po tokių gardžių ir skanių valgių vis dėlto iškildavo man mintis, kodėl anksčiau kai kurios mokinės nusiskųsdavo, kad gaunančios gana menką valgį. Kai vieną vakarą to suvažiavimo metu tame bendrabutyje apsilankiau pas savo pažįstamas gimnazistes, tai jos, tarp kitko, man pasakė, ar negalėtume panašius pedagogų suvažiavimus dažniau sušaukti. Man iš pradžių toks pasakymas buvo neaiškus, bet tuojau ta gimnazistė dar paaiškino, kad tokiais atvejais ir josios visos gaunančios daug geresnį ir sotesnį maistą, negu visada. Taigi paaiškėjo, kad bendrabučio vedėjas mums melavo, jog valgysime tokį maistą kaip įprasta yra visada duoti toms mokinėms. Berniukų gimnazistų bendrabutyje, kuriame teko

KNYGA - GERIAUSIA DOVANA

TIEMS, KAS NORI ŠVENTĖMS DUOTI GERŲ DOVANŲ, SIŪLOME PASIRINKTI ŠIAS KNYGAS:

1. Dr. K. Grinius, ATSIMINIMAI IR MINTYS II t., 336 psl. \$5.00
2. Juozas Liūdžius, RAŠTAI, 246 pusl. \$3.00
3. M. Zoščenko, SATYRINĖS NOVELĖS, 199 pusl. \$2.00
4. M. Gimbutienė ir kiti, MAŽOJI LIETUVA, 327 pusl. \$3.00
5. K. B. Kraučionas, SIAURUOJU TAKELIU, 178 pusl. \$2.00
6. J. Augustaitis, ANTONAS SMETONA IR JO VEIKLA, 154 pusl. \$1.50
7. Prof. V. Biržiška, SENUJŲ LIETUVIŠKŲ KNYGŲ ISTORIJA, du tomai 207 ir 225 pusl. \$2.00 ir \$3.00
8. Prof. V. Biržiška, ALEKSANDRYNAS, 430 pusl. \$7.50
9. St. Kairys, LIETUVA BUDO, 416 pusl. \$2.00
10. Vl. Mingėla, KUN. ANTONAS MILUKAS, jo gyvenimas ir darbai. \$6.00
11. Kipras Bielinis, PENKTIEJI METAI, 592 pusl. \$2.00
12. Dr. Antanas J. Gussen, DANTYS, 158 pusl., minkštais viršeliais \$2.00, kietais \$4.00
13. Juozas Švaistas, PETRAS ŠIRVOKAS, 228 pusl. \$2.00
14. Antanas Baranauskas, THE FOREST OF ANYKŠČIAI, N. Rastenio vertimas, 40 pusl. \$2.00
15. Mikas Petrauskas, EGLĖ ZALČIŲ KARALIENĖ \$5.00
16. Alfonsas Nevardauskas, PAJŪRIAIS, PAMARIAIS \$5.00
17. Petronėlė Orntaitė, KĄ LAUMĖS LĖMĖ, 236 psl. \$3.00
18. Kipras Bielinis, TERORO IR VERGIJOS IMPERIJA, 310 pusl. \$1.00

Šitas knygas galite įsigyti "Naujienu" ofise arba gauti paštu, atsiuntę nurodytas sumas čekiu arba money orderiu adresu:

"NAUJIENOS"

1739 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608

man, Kl. Skabeikai ir K. Būgai tris naktis miegoti, taip pat buvo šoks toks nuotykis. Kai vieną kartą atėjome miegoti į tą bendrabutį, tai tuojau mums prisistatė vienas aštuntaklasis gimnazistas, kuris maloniai pasiūlė mums užkandžiauti. Ir jis tuojau mums atnešė gražių pyragaičių, gražių mėsinų ir sūrio užkandžių ir puodelius su arbata. Viską tą gardžiai suvalgėme. Pabaigus tą užkandžiavimą tas gimnazistas paprašė mus, kad apie tokias vaišes niekam nepasakotume, nes jis turi pasidirbęs raktelį, kuriuo pats atsirakina šėpą, kuriąje tas maistas sudėtas, o bendrabučio šeimininkė esanti užmigus ir nieko apie tai nežino, taigi tasai užkandis esąs patiektas slapta. Mes, žinoma, visa tatau laikėme paslapyje.

To vykusio Voroneže pedagogų suvažiavimo metu gimnazijos direktorius Jonas Yčas paprašė mane, kad padaryčiau vizitą Jonui Jablonskiui jo bute ir tenai pasitarčiau su juo dėl jojo gramatikos naujosios laidos paruošimo. Anot J. Yčo, pats J. Jablonskis su esančiais ir dažnai matomais Voroneže pedagogais tokio klausimo nenori svarstyti, o su iš kitur atvykusiais asmenimis gal būsiąs kitokis ir gal būsiąs paragintas tą gramatiką ruošti. Ir, antra vertus, J. Yčo pasakymu, J. Jablonskis jau turįs nesveikas kojas ir greitai galįs nustoti sveikatos ir noro bėg kę ruošti. Kai aš nuvykau pas J. Jablonskį, gyvenusį tada mažame namelyje, ir tariasi dėl tos gramatikos paruošimo, tai jis gana maloniai atsakė, jog visomis jėgomis stengsis naują gramatikos laidą paruošti. Ir tą savo pažadą jis išpildė.

Kai aš 1916 metų gale nuvykau į Petrapilį (Petrogradą, Leningradą) pasisvečiuoti pas savo artimuosius, tuo laiku Lietuvių Komiteto leidžiamo laikraščio "Lietuvių Balso" redaktorius Liūdas Noreika ir jo padėjėjas Boleslovas Masiulis buvo rusų kariuomenės ėmimo komisijos paimti į ligoninę sveikatai patikrinti dviem savaitėm, taigi tas laikraštis liko be redaktorių. Lietuvių Komitetas tada paprašė mane, nors ir laikinai, eiti "Lietuvių Balso" redaktoriaus pareigas. Aš sutikau tokias pareigas eiti. Ir štai po poros dienų, jau baigiantis 1916 metams, vakare išgirdau gretimame kambary to laikraščio administratoriaus Adomo Dundzilos gindę su kažkokiu žmogumi. Mat, A. Dundzila pasakė, kad laikraščio redaktoriaus nėra, o tas atėjęs žmogus

pabrėžė, kad jei laikraštis eina, tai ir redaktorius turi būti. Tuojau paaiškėjo, kad tas atvykęs žmogus yra rusų cenzūros agentas, norįs su redaktoriumi arba einančiu jo pareigas slaptai pakalbėti. Ir tas cenzūros įžengęs į mano kabinetą išsiėmė iš portfelio raštą ir paprašė mane jį tyliai perskaityti ir paskui pasirašyti nurodytoje vietoje. Tame cenzūros rašte buvo užrašas viršų "Vesma sekretno" (visiškai slapta). Jame buvo smulkiai nupasakotas tada pagarsėjusio caro patarėjo Rasputino nužudymas, įvykdytas artimiausių caro šalininkų vaišėse, kuriose dalyvavo Jusupovas, Puriškevičius, Pavlovičius, Suchotinas. Tame cenzūros rašte buvo pasakyta, kad laikraestyje neturi būti pavaizduotas Rasputino nužudymo įvykis nei feljetonais, nei anekdotais, nei eilėrašiais, nei karikatūromis ir t. t. Jusupovo nušautas Rasputinas buvo įdėtas į maišą, paskui nuvežtas į Nevos upę paskandinti, bet pats skandinimas nebuvo pavykęs, nes iš vandens tas maišas su lavonu buvo iškilęs (mat, brezentiniam maiše laikėsi oras), tai paskui jis buvo nuvežtas į artimą miškelį, uždėtas ant malkų krūvos ir sudėgintas. Taigi laikraestyje, nors ir nebūtų minimas pats Rasputinas, neturi būti aprašomas bet koks malkų krūvos deginimas arba kokio nors maišo skandinimas. Taip pat tame rašte buvo pasakyta, kad laikraestyje nebūtų jokio feljetono su antrašte "Ubil etu sobaku" (Nudėjau šitą šunį). Mat, kai nužudytas Rasputinas buvo įdėtas į maišą, tai tuo momentu pasisuko toj vietoj Jusupovo sargas, kuriam Jusupovas ištare tuos žodžius "ubil etu sobaku". O sargas iš pradžių pamanė, kad jųjų senas šuo buvo nudėtas, kuris jam jau buvo įkyrėjęs prižiūrėti, tai jis tuo momentu buvo nudžiugęs. Nors tame cenzūros rašte labai smulkiai tas įvykis buvo išdėstytas ir uždrausta buvo apie visa tai aprašyti laikraestyje, bet visai nebuvo nurodyta, kad redaktoriui draudžiama žodžiu kam nors išplepėti apie toki įvyki. Ir tada man aišku buvo, kad aš bent žodžiu galėsiu apie tai kitiems papasakoti. Tur būt, ir kitų laikraščių redaktoriai panašiai galvojo, nes tuojau kitą dieną visi miesto žmonės žinojo tas visas smulkmenas apie Rasputino nužudymą, nors pačiuose laikraščiuose nieko apie tai nebuvo parašyta.

Po Rasputino nužudymo, kiek man teko tada girdėti, visur Pe-

LAPKRITIS

didžiųjų katastrofų mėnuo

Lapkritis jau savo vardu sako, kad tai nėra linksmas mėnuo. Kai lapai krinta, gyvoji gamta miršta arba žymia dalimi apmiršta iki naujo prisikėlimo sekantį pavasarį.

Vėlinėms lapkritis pasirinktas ne vienų krikščionių. Amerikos indėnai lapkritį visą mėnesį laikė vėlinėmis, anot jų padavimų, mirusiųjų vėlės susirenka miškuose ir krūmuose medžių lapų dažyti.

Bet lapkritis, atrodo, pasirinktas ir daug platesnio masto liūdnūmūi. Kiek iš surinktų statistikų matyti, atrodo kad lapkritis yra dažniausių ir didžiausių katastrofų mėnuo. Pavyzdžiai:

1664 m. lapkričio 6 d. danguje pasirodė grėsminga kometa, paklūpdžiūsi ant kelių beveik viso žemės kamuolio žmones. Didelė, baugi, kruvinai raudona ugnies rykštė įvarė tokį terorą, kad daugelis žmonių bijojosi į kometą net pažvelgti. Europos krikščionys spėjo, kad tatau yra naujos saracėnų invazijos apraiškimas. (Senovėje saracėnais buvo vadinami tik arabai, bet nuo viduramžių tokiu vardu pavadinti visi mahometonai ir kitoki nekrikščionys). Kita kometa — Bela pasirodžiūsi 1846 metais lapkričio mėn. 25 dieną suskilo ir bemažko nužgavo mūsų žemę. Po to kas metai tą pačią lapkričio 25 dieną, žemei savo orbitoje patekus į tų Belos skeveldrų taką, žemės atmosfera nušvisdavo kosminių žiežirbų lietumi.

1833 m. lapkričio 10 dieną, manoma, kad didelei kometai suskilus, žemės atmosferą vėl apžėrė neapsakomas kosminis feierverkas, kai šimtai tūkstan-

trapilio mieste žmonės ėmė kalbėti ir spėlioti, kad caras būsiąs nuverstas nuo sosto. Ir tas žmonių spėliojimas pasitvirtino.

(Bus daugiau)

čių vadinamų leonidų meteorų kosminiais greičiais ėmė į visas puses pro žemę šaudyti. Išgastis visame pasaulyje buvęs toks didelis, kad žmonės rimtai ruošėsi pasaulio pabaigai. Vien Bostone, Mass., priskaičiuota 300,000 meteorų. Visuotinis teroras padidėjo, kai tas "žvaigždžių lietus" pasikartojo ir sekantį naktį.

Pora metų vėliau, 1835 m. lapkričio 17 d., nakties metu visas Šiaurės Amerikos šiaurinis dangus švitėjo baugiomis pašvaistėmis, kokių niekas dar nebuvo matęs. Ypač tos pašvaistės įbaugino šiaurės Amerikos gyventojus. Vadinamos Leonidų šviesos ryškiai pasikartojo ir 1866 metų lapkričio mėnesį.

Lapkričio mėnuo gausus ir kitokiais gamtos prajovais. Didysis Šiaurės Amerikos žemės drebėjimas įvyko 1755 m. lapkričio 18 d., o 1822 m. lapkričio 19 d. panašiai smarkus drebėjimas palietė Pietų Ameriką, ypatingai Čilę.

"Visuotinis uraganas" arba beribė audra siautusi visą savaitę pasiekė aukščiausio laipsnio Šiaurės Amerikoje 1703 metų lapkričio mėnesio pabaigoje; 1755 m. lapkričio 18 d. visos JAV šiaurės rytų valstijos pergyveno sunkiausią iki tol nebuvusią audrą. 1786 metų lapkričio 20 d. pirmą kartą baltųjų atėvių istorijoje užšalo Salem, Mass., uostas. Be to, uraganinė audra rytinius pakraščius nusiautė 1914 m. lapkričio mėnesį.

Iš naujausių laikų katastrofinė audra per Padėkos Dieną 1950 metais apledino visas rytines valstijas ir Didžiųjų Ežerų sritį. Chicagoje numušdama lapkričio mėnesio temperatūrą iki rekordinio šalčio.

Iš ančių glūdumų lyg iš tirstos miglos mūsų amžių yra pasiekę išlikę padavimai apie visą žemę istikusias nelaimes lapkričio mėnesį, pavyzdžiui Centrinės Amerikos niajų legendos apie visuotinį tvaną ir didį gedulą.

SLA SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE

SLA — jau 60 metų tarnauja lietuvių visuomenei ir išmokėjo daugiau kaip SEPTYNIUS MILLJONUS dolerių savo apdraus-tiems nariams.

SLA — didžiausia lietuvių fraternalinė organizacija — duoda gyvybės apdraudą ir ligoje pašalpą, kuri yra pigi, nes SUSIVIENIJIMAS neieško pelno, o teikia patarnavimus savitarpinės pagalbos pagrindu.

SLA — jau turi daugiau, kaip tris su puse milijono dolerių kapitalą, tad jo apdrauda tikra ir saugi. Kiekvienas lietuvis čia gali gauti įvairių klasių reikalingiausius apdraudas nuo \$100.00 iki \$10,000.00.

SLA — jaunimui duoda gerą Taupomąją Apdraudą - Endowment Insurance, kad jaunuolis gautų pinigų aukštojo mokslo studijoms ir gyvenimo pradžiai.

SLA — duoda VAIKAMS ir jaunuoliams labai pigią TERM apdraudą už \$1,000.00 apdraudus tik \$3.00 mokesčio metams.

SLA — AKCIDENTALĖ APDRAUDA naudinga visokių asmenims, rekomenduojama lietuviškų KLUBŲ ir draugijų nariams. Už \$1,000.00 akcidentalės apdraudos mokesčiai \$2.00 į metus.

SLA — kuopos yra daugumoje lietuvių kolonijų. Kreipkitės į kuopą veikėjus ir jie plačiau paaiškins apie SUSIVIENIJIMO darbą.

Gausit spausdintas informacijas, jeigu parašysit:

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA

307 WEST 30 STREET, NEW YORK, N. Y. 10007

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINI

APIE SAVO NAMŲ INSULACIJOS PROBLEMAS

Davim vėr lai kas tinkamai įrengti savo namų vasarai ir žiemai

Mūsų geriausia šiluminė izoliacija ilgiau pasitarnauja bei išlaiko šilumą namams ir namams materialu

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

309 SOUTH WEST STREET — TEL. VICTORY 4-1272

STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIŲ SALESMONAI

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS SILEIKIS

FREIBURGO MENO MOKYKLOS 20 METŲ SUKAKTIS GRAŽIAI PAMINĖTA

Alg. Kurausko paskaita

Praėjusį sekmadienį, lapkričio 19 d. Jaunimo Centre Čiurlionio galerijos salėje buvo L. foto archyvo surengtas vakaras paminėjimui 20 metų sukakties nuo Freiburgo meno mokyklos įkūrimo. Atsilankė pilnutėlė salė žmonių. Vakaro programą pravedė kun. Alg. Kezys, S. J., pakviesdamas dail. Algirdą Kurauską, kuris ilgoka kalba išsamiai nušvietė istoriją, kaip buvo dail. V. K. Jonyno pastangomis įsteigta Ecole des Arts et Metiers meno mokykla prancūzų zonoje žaliajame name Rebhaus Freiburge, Vokietijoje. Dail. V. K. Jonyno įtakos dėka ir Garbės Legiono įgyti pažymėjimai įtikino prancūzų administraciją steigti mokyklą. 1946 m. vasario 11 d. buvo gautas iš prancūzų valdžios sutikimas steigti mokyklą. Pradžioje buvo sunku su mokyklos įrengimu. Reikėjo sudaryti profesūros fakultetą, administraciją, bet visas buvo padaryta ir kliūtys nugalėtos. Mokykloje buvo 127 studentai; lietuviai sudarė 80%. Turėjo biblioteką. Penktadieniais ruošdavo bendrus susirinkimus, organizuodavo išvykas į provincijos vietas.

Apie pustrėčio šimto lietuvių studijavo ir kituose vokiečių universitetuose. Lietuviai dailininkai, studijavę Freiburgo Meno mokykloje, yra kaip ir tiltas tarp Lietuvos ir Amerikos dailininkų gentkartės.

Prancūzų valdžia, suprasdama lietuvių pastangas šviestis ir įvertindama lietuvių kultūrą, daug padėjo ar net paskatino dirbti. Absolventams buvo išduoti prancūzų mokyklų pripažinti diplomai. Surengtoje lietuvių dailininkų darbų parodoje atsilankė pats prancūzų gubernatorius Pene ir pasveikino mokyklos vedėją prof. Vytautą K. Jonyną ir studentams surengė balių. Taip pat ir Dailės Institutas (vyresniosios dailininkų kartos grupė) buvo surengęs parodą. Bičiulystė buvusi didelė, kad net kitos tautinės grupės lietuviams pavydėjo.

Iš išstatytų Jaunimo Centro salėje gausių nuotraukų, pavaizduojančių mokyklos klases, studentus, jų modelius, darbo įrengimus ir darbų pavyzdžius, susidaro vaizdas, jog mokykla buvo kaip reikia, nežiūrint to, kad tremtyje daug ko trūko. Turėjo net kalkių deginimo krosnį keramikos darbams. Mokykla turėjo pilną fakultetą — anatomiją dėstė dr. Kaunas, meno istoriją — Alexis Ranni-

tas, jau nekalbant apie kitas klases — tapybą, skulptūrą ir t. t.

Parodos lentoje buvo surašyti 127 studentų, lietuvių ir kitų tautinių grupių vardai, mokytojų sąrašas, kurių tarpe yra V. Vizgirda, A. Valeška, kurie anksčiau dėstė Vilniaus Meno akademijoje, A. Galdikas, V. Petravičius, A. ir A. Tamošaičiai, A. ir E. Marčiulioniai ir kt., kurių vieni gyvena Chicagoje, kiti Kanadoje ir kitur.

V. K. Jonyno kalba

buvo trumpa. Jis pasveikino buvusius savo studentus bei mokytojus, ypatingą įvertinimą pareiškdamas Alg. Kurauskui už puikiai nušviestą Freiburgo mokyklos istoriją. Jonynas prisimindamas tuos laikus pareiškė, jog reikėjo ne kalbėti, bet dirbti ir bedirbant, kieta realybė buvo įveikta. Matome, kad gyvena ne kalbos, bet kūryba ir darbai. Aš noriu, kad lietuvis būtų gyvas, — sako Jonynas, — kad Lietuva būtų laisva ir nepriklausoma. O kad Freiburgo mokykla yra gyva, tai Jūsų nuopelnas, kad Jūs tęsiate savo kūrybos darbą. Mūsų, mokytojų, pareiga buvo: nenužudyti žmogų, bet jam padėti. Tuo, ką sakau, aš tikėjau praeityje, tikiu ir ši vakarą su Jumis susitikęs.

Skaidrių rodymas

Po oficialių minėjimo kalbų bei pranešimų, buvo 23 Freiburgo mokyklos buvusių studentų, dabar savistoviai dirbančių, paroda skaidrėse. (Elskaus foto nuotraukos, kurias

Viktoras Petravičius

Spalvota grafika

jis padovanojo Liet. foto archyvui). Skaidrių parodą paraiškino Alg. Kurauskas (juostelė), paminėdamas kiekvieną dailininką paeiliui ir nurodydamas jų kūrybos kelius bei pasverdamas menininko pajėgumą. Skaidrių rodymas taip pat užtruko geroką valandą. Reikia pasakyti, kad skaidrės buvo gerai padarytos. Spalvas perdavė teisingai.

Freiburgo mokyklos epocha pasibaigė 1950 metais, kai studentai ir mokytojai pradėjo išvažinėti.

Po programos susirinkusieji svečiai buvo pavašinti kavute ir pyragaičiais.

Nuo savęs reikia pridurti, kad Freiburgo meno mokykla išauklėjo visą būrį gerų dailininkų ir skulptorių, kurių dauguma atvyko į JAV. m. š.

PARODOS KITUR

K. Žoromskio paroda

New Yorko Phoenix galerijoje, 939 Madison Ave., nuo lapkričio 21 iki gruodžio 9 d. vyksta dail. Kazimiero Žoromskio tapybos paroda.

Detroito Lietuvių namuose lapkričio 12 — 19 d. d. buvo surengta trijų dailininkų darbų paroda. Skulptorius J. Dagys išstatė 12 skulptūrų, J. Pautienius — 28 paveikslus ir Stasė Smalinskienė 10 savo darbų. Atidaryman atsilankė daug žmonių.

— Talentui visos meno srovės prieinamos.

— Populiarusis menas skriaudžia tikruosius talentus.

Čiurlionio galerijos dešimtmečio minėjimas

Praėjusį ketvirtadienį 6 val. vakaro Jaunimo Centre, skaitlingai publikai susirinkus, kur ta proga buvo išstatyta apžvalginė Čiurlionio galerijos kūrinių paroda, paminėta Čiurlionio galerijos 10 metų sukaktis.

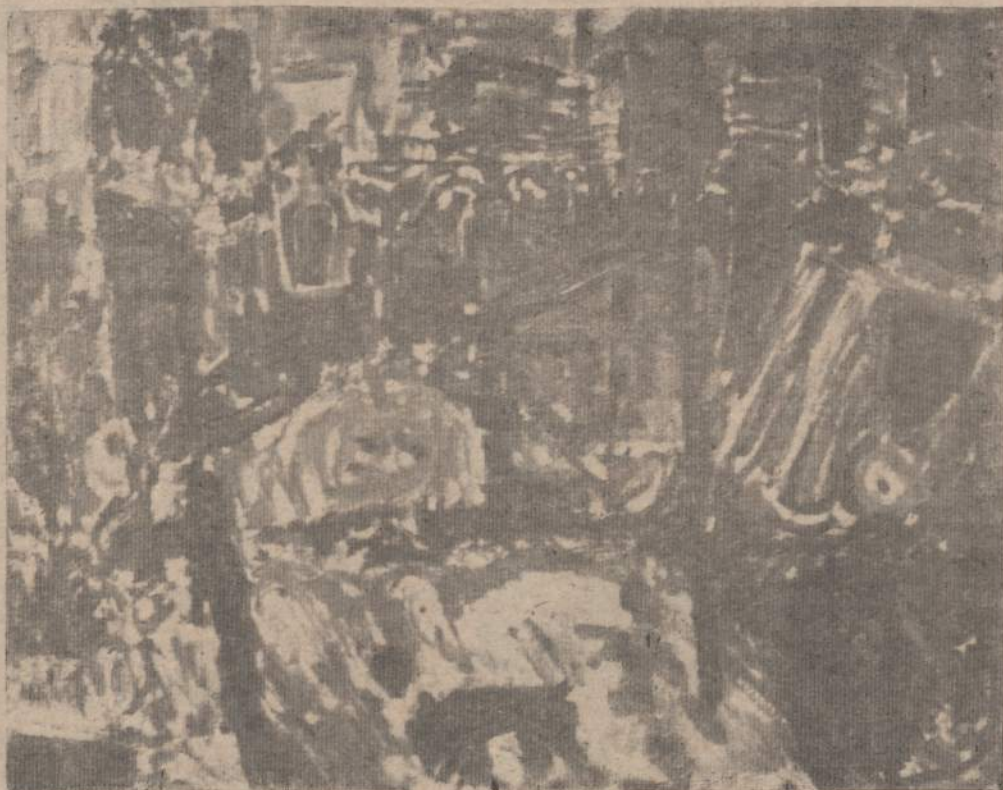
Vakaro vedėjas buvo naujasis Č. g. direktorius skulptorius Petras Aleksa. Č. galerijos Globos K-to pirmininkas kun. J. Borevičius, S. J. pasakė įvadinę kalbą šią meno šventę atidarant. Dail. prof. Adomas Varnas, Čiurlionio galerijos krikšto tėvas, ilgoje ir išsamioje kalboje nušvietė lietuvių meno istoriją, kaip prieš 60 metų buvo įsteigta pirmoji lietuvių meno draugija ir surengta pirmoji dailės paroda Vilniuje; kaip prieš 45 metus buvo įkurta Čiurlionio galerija Kaune, ir kaip prieš 10 metų Chicagoje buvo įkurta Čiurlionio galerija.

Po Varno kalbos Dr. J. Puzinas III Kultūros Kongreso ir L. B-nės vardu atidarė apžvalginę parodą. Jis pasveikino galerijos steigėjus. "Mes didžiaujamės ir džiaugiamės Č. galerija. Kur gi kitur mes galime rasti tokį didelį meno turtą, kaip čia" — tarė Dr. Puzinas.

Mirusieji dailininkai, kurių darbai yra šioje galerijoje, buvo pagerbti atsistojimu.

ZIBUNTO MIKŠIO PARODA

Paryžiuje gyvenančio dailininko Zibunto Mikšio dailės paroda prasidės gruodžio 2 d. ir tęsis iki gr. 10 d. Čiurlionio galerijoje Jaunimo Centre, Chicagoje. Atidarymas 7:30 val. vakaro.

Vladas Vaičiulis

Galvė (tapyba)